

Спільно
до безпеки

Посібник для освітян

Як розповідати
школярам про
мінну безпеку

+ План-конспект
уроку

МІНІСТЕРСТВО
ОСВІТИ І НАУКИ
УКРАЇНИ

МІНІСТЕРСТВО
З ПИТАНЬ РЕІНТЕГРАЦІЇ ТИМЧАСОВО
ОКУПОВАНИХ ТЕРИТОРІЙ УКРАЇНИ

ДСНС УКРАЇНИ

ПОЛІЦІА

Цей посібник розроблений Дитячим фондом ООН (ЮНІСЕФ) в Україні в рамках проекту популяризації теми мінної просвіти за підтримки Міністерства освіти й науки України, Міністерства з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій, Державної служби з надзвичайних ситуацій та Національної поліції України.

Укладач посібника: Леся Юрчишин, найкращий учитель громадянської освіти за версією премії Global Teacher Prize 2020

Рецензент: Світлана Ройз, дитяча психологиня

Редактор: Анастасія Медвідь, консалтингова агенція One Health

Дизайнер-верстальник: Ігор Гавриленко

ЗМІСТ

Вступ	4
Розділ 1. Готуємося до уроку з мінної безпеки	5
Базові принципи підготовки уроку з мінної безпеки.....	5
Особливості проведення уроку в онлайн- та офлайн-форматах.....	7
Адаптуємо викладання мінної безпеки для різних класів та вікових груп.....	8
Розділ 2. Проводимо урок для учнів 1-4 класів	11
Як користуватися планом-конспектом.....	11
Орієнтовний план-конспект уроку для учнів 1-4 класів.....	11
Додаткові ресурси для проведення уроку учням 1-4 класів.....	38
Розділ 3. Проводимо урок для учнів 5-11 класів	41
Як користуватися планом-конспектом	41
Орієнтовний план-конспект уроку для учнів 5-11 класів	42
Додаткові ресурси для проведення уроку учням 5-11 класів	66
Розділ 4. Інтеграція теми мінної безпеки з іншими предметами	69
Додаток 1. Презентація для вчителя	70
Додаток 2. Робочий аркуш учня	76
Додаток 3. Бейдж з Патроном.....	84

ВСТУП

Проблема забруднення територій вибухонебезпечними предметами, з якою Україна стикнулася в 2014 році, вийшла на новий рівень загрози з початком повномасштабної війни в 2022 році. Згідно зі статистикою Державної служби з надзвичайних ситуацій (ДСНС) станом на серпень 2022 року, понад третина територій України зараз потенційно забруднені боєприпасами та вибухонебезпечними предметами (ВНП). Розмінування та знешкодження таких предметів триватиме багато років.

Тепер вулиці, узбіччя, ліси, поля, річки, озера в тих місцях, де велися активні бойові дії, є потенційно небезпечними та щодня загрожують мешканцям міст і селищ України. Відтак дорослим та дітям потрібно знати правила мінної безпеки: вміти розпізнавати вибухонебезпечні предмети, відрізнити попереджувальні знаки, знати правила поведінки та, головне, слідувати їм.

Вчителі можуть бути для учнів джерелом зрозумілої та доступної інформації про те, як вберегти своє життя та життя своїх рідних та друзів від загроз вибухонебезпечних предметів.

Завдяки цьому посібнику вчитель:

- **зрозуміє** базові принципи мінної безпеки;
- **отримає** чіткі рекомендації щодо проведення уроків із мінної безпеки для школярів 1-4 класів, а також 5-11 класів;
- **дізнається**, як пояснювати сенситивну інформацію дітям різного віку без шкоди їхньому психічному здоров'ю.

Як користуватися посібником:

ознайомтеся з загальними принципами організації заняття з мінної безпеки для школярів, підготуйте необхідні матеріали (у посібнику пропонуються різні варіанти організації уроку, залежно від формату навчання, технічного забезпечення та наявності роздаткових матеріалів), підготуйтеся до уроку за планом-конспектом та організуйте проведення уроку для ваших учнів.

Посібник містить QR-коди, по яких за допомогою смартфона ви зможете перейти на онлайн матеріали. Також усі матеріали, що зберігаються в онлайн-форматі, можна знайти на сайті Спільнотека (spilnoteka.org).

РОЗДІЛ 1

ГОТУЄМОСЯ ДО УРОКУ З МІННОЇ БЕЗПЕКИ

Базові принципи підготовки уроку з мінної безпеки

Урок з мінної безпеки спрямований на те, щоби учні засвоїли:

- основні типи ВВП та особливості, що допоможуть їх розпізнати;
- локації, в яких можна наштовхнутися на небезпеку, та як їх уникнути;
- знаки, що позначають заміновані території;
- правила поведінки (бути уважним, не підходити, не чіпати, телефонувати 101).

У плануванні уроку з мінної безпеки врахуйте кілька важливих принципів та особливостей:

- почніть урок зі стабілізації та відчуття опори — запропонуйте дітям стійко сісти, відчутти опору стоп, спини. Скажіть, що ми в безпеці. Зараз ми в безпеці. І все робимо, щоб бути в безпеці;
- спирайтеся на наявні знання учнів: запитайте на початку уроку, що вони вже знають про міни та ризики неправильної поведінки, про що ще їм би хотілося дізнатись на такому уроці;
- після такого блоку продовжуйте формувати почуття безпеки на уроці. Наприклад: «Хоча слово «міна» звучить загрозово та викликає негативні емоції, на сьогоднішньому уроці ми спробуємо дізнатися більше про ці капосні предмети та навчимося, як від них уберегтися»;
- подбайте про те, щоб у всіх дітей був доступ до питної води;

- «запросіть» на урок «гостя» для учнів 1-7 класів, наприклад, песика Патрона (відео/фото/іграшкова собачка), який створить відчуття знаючого друга, котрий допоможе та підтримає під час уроку;
- для молодшої школи та 5-7 класів замість слів «правила поведінки» використовуйте слово «суперздібності» (у значенні навички та уміння) і вчіть з дітьми руханку, про яку буде розказано детально в плані-уроці, щоби закріпити правила поведінки;
- підбирайте інтерактивні завдання, щоби діти могли активно включитися: відповідати на запитання, взаємодіяти один з одним. Хороший варіант — квест або робота з індивідуальним робочим аркушем. Також у планах-уроках ви отримаєте рекомендації з організації інтерактиву, відповідно до формату вашого уроку;
- важливо, щоби в підібраних практичних завданнях дитина «не торкалася» ВВП, тобто не обводила їх, не підкреслювала. Таким чином будуйте асоціацію про те, що до ВВП наближатися не можна. Натомість дитина може обирати та вписувати номери, які відповідають потрібним ВВП у тому чи іншому завданні, обводити варіанти «так/ні», розмальовувати предмети, які асоціюють за формою з ВВП, прокладати безпечний шлях на мальованому маршруті з небезпекою тощо (ці завдання ви знайдете в Робочих аркушах, див [Додаток 2](#) в кінці посібника);
- заплануйте вхідне-вихідне оцінювання знань учнів з теми мінної безпеки (в посібнику пропонуються варіанти такого оцінювання);
- продумайте умовну нагороду в кінці уроку (бейдж від пса Патрона абощо). Проговоріть це з учнями на початку уроку: це буде нагорода за активність та/чи за базові знання з мінної безпеки за результатами вихідного оцінювання;
- обов'язково закликайте дітей до поширення інформації про мінну безпеку серед рідних та друзів. Хороший варіант для дітей з 13 років — передати челендж у соцмережах (саме з 13 років офіційно дозволяється реєструватися в соцмережах);
- також рекомендуємо дослідити можливість залучення до уроку з дітьми або проведення тренінгу для вчителів експертом Державної служби з надзвичайних ситуацій чи міжнародних організацій, які на цьому спеціалізуються (HALO Trust, DRC, FSD, MAG, HI та інших).

Особливості проведення уроку в онлайн- та офлайн-форматах

Ми жодним чином не обмежуємо свободу та творчість учителя. Пропонований у наступному розділі план-конспект уроку є орієнтовним, і кожен учитель може вільно використати та взаємозамінити частини уроку на більш прийнятні для свого класу чи виходячи з можливостей школи.

Зауваги щодо проведення заняття в офлайн-форматі

За наявності проєктора/телевізора рекомендуємо використовувати презентацію. Ви можете вільно скачати її на сайті Спільнотека (spilnoteka.org) та додати чи прибрати потрібні вам слайди.

Допоміжними матеріалами на уроці можуть бути мультфільми та відео, створені ЮНІСЕФ (див. наприкінці плану-конспекту). Пропонуємо вам їх попередньо закачати.

Якщо у школі є хороше інтернет-з'єднання та учням дозволено користуватися мобільними телефонами, можна задіяти різноманітні онлайн-застосунки (детальніше у кінці глави).

За відсутності проєктора/телевізора попередньо роздрукуйте ключові зображення з презентації, розвісьте їх по класній кімнаті, використовуючи класну дошку та/чи стіни. Сплануйте урок таким чином, щоб діти могли рухатися по класу та відшукували потрібне зображення.

За можливості рекомендуємо також попередньо роздрукувати робочі аркуші та тестові завдання вхідного/вихідного тестування.

Зауваги щодо проведення заняття в онлайн-форматі

Для забезпечення інтерактивності уроку рекомендуємо активно використовувати онлайн-чат, онлайн-голосування, онлайн-дошки.

- Функція швидкого опитування у ZOOM називається «Опитування»/Pool.
- Учні можуть реагувати на запитання вчителя, позначаючи відповідну реакцію з панелі керування.
- Ресурси для швидкого опитування аудиторії: Mentimeter, Google Forms, Slido (доповнення до Google Slides або Power Point), PerDeck (інтегрований з Google Classroom та Microsoft Office).
- Ресурси для проведення квізів/тестування/командних ігор: Classtime, Kahoot, Quizizz.
- Для створення робочих аркушів для учнів рекомендуємо використовувати Wizer, Formative.
- Хороший потенціал для використання мають онлайн-дошки: Jamboard, Padlet та інші.

Адапуємо викладання мінної безпеки для різних класів та вікових груп

Пояснення одних і тих же явищ, предметів, ситуацій тощо учням різних класів та вікових груп має НИЗКУ особливостей і різницю в підходах.

У наступному розділі ви знайдете окремі плани уроків учням 1-4 класів та учням 5-11 класів. Нижче ж наведено основні загальні вікові особливості сприйняття в рамках тематики мінної безпеки, які вчителю необхідно врахувати й відповідно до них адаптувати основні тези, матеріали занять та методику уроку.

Діти віком від 6 до 12 років

У цьому віці діти розпочинають процес логічного пізнання світу та визначення свого місця в ньому. Вони краще розуміють поняття, застосовують логіку та починають приймати рішення на основі попереднього досвіду й очікуваних наслідків своїх дій. Проте в цьому віці діти часто діють швидко, не обдумуючи та не аналізуючи своїх дій. Керуючись емоційними реакціями, вони можуть не зважати на те, що їм розповідали про безпеку та небезпеку.

Діти цього віку думають і запам'ятовують інформацію, рухаючися. Ефективність навчання підвищиться, якщо ви зможете вигадати рухи-метафори до знань. Наприклад, у плані-уроці в цьому посібнику ви зустрінете приклад того, як правила мінної безпеки можна розкривати через жести.

Ми завжди даємо інформацію про те, як потрібно діяти, а не про те, як буде неправильно. Бо коли ми розповідаємо про неправильні дії, ми даємо моделі поведінки дітям, в яких контроль імпульсів не розвинений.

Діти цього віку можуть ставити запитання про технічні деталі мін та ВВП, але важливо не надавати їм інформацію про такі деталі, а зосередитися на основних питаннях безпеки. Дітям потрібно дати загальне уявлення про типи ВВП, показуючи їх через ілюстро-

вані зображення, а не реальні фото і тим паче не через муляжі чи справжні ВВП. Для пояснення маркувальних знаків вибухонебезпечної території достатньо показати основні знаки, такі як червоний трикутник і квадрат з написом «обережно, міни», палицю з біло-червоною стрічкою та саморобний напис «МІНИ». Розкажіть про місця, де можуть бути ВВП (ліси, лісосмуги, поля, водойми, кущі тощо). У правилах безпеки важливо комунікувати останнє правило «телефонуй 101» як «повідом дорослого, щоби зателефонувати 101».

Для пояснення типів ВВП для дітей цієї вікової групи слушно використовувати порівняння з реальними предметами, котрі за формою чи розміром нагадують вибухонебезпечний предмет.

Приклад пояснення типу ВВП через порівняння

Знайомимо учня молодшого шкільного віку з таким вибухонебезпечним предметом (ВВП) як граната. Покажіть дитині ілюстративне зображення гранати й запитайте, чи знає дитина, що це. Дізнайтеся, на що дитині схожий цей предмет. Вона назве вам свої асоціації. Вислухавши, поясніть, що це граната, і називається вона так, бо схожа на фрукт гранат, який ми добре знаємо. Тільки ця граната небезпечна для людей, замість ягідок у ній захований

механізм, що вибухає. Такі гранати не ростуть на деревах як плоди, але можуть бути приклеєні до їхніх стовбурів, приховані серед трави, кущів в парках, лісах, на майданчиках чи навіть у побутових предметах у тих містах, де велися бойові дії. Тому нам усім треба бути дуже уважними. Якщо ти побачиш щось схоже на гранату — не підходь, не чіпай, обережно відійди назад і повідом про знахідку когось із дорослих. Вони зателефонують за номером 101,

і рятувальники неодмінно приїдуть, щоб знешкодити предмет і знову зробити це місце безпечним для людей. Повторюючи правила, підкріплюйте їх жестами, про які ви дізнаєтеся в конспект-плані уроку. У кінці можете застосувати емоційну техніку безпеки, щоб не створити «негативне ототожнення» з мирним предметом: промовте разом із дітьми до фрукту «Тепер ти не нагадуєш міну. Ти просто гранат».

Діти віком від 12 до 17 років

Діти цього віку невпинно дорослішають і беруть все більшу відповідальність за себе та свої вчинки. Вони набагато краще вміють мислити логічно, мають більше досвіду та знань, на яких базуються їхні рішення.

У них є знання, якими можна ділитися, і вони можуть брати активнішу участь у навчальному процесі. Вони навіть можуть визначати форму та зміст тез заняття з мінної безпеки, що найкраще підходять для них та відповідають місцевим обставинам.

Для учнів середньої та старшої школи тези можуть бути складнішими та містити загальну інформацію про характер загроз. Типи вибухонебезпечних предметів пояснюємо через реальні

зображення та їх розташування в довікллі. Допускається пояснення технічних деталей, а принцип дії ВВП можна ілюструвати відповідними схемами. Але ми пам'ятаємо, що одна із ознак підліткового віку — схильність до ризикованих дій. Тому можна запропонувати дітям обговорити це у форматі «як би ти пояснив другові — навіщо це знати».

Серед попереджувальних знаків, окрім основних, слід демонструвати й саморобні знаки, наприклад, груди каміння, перехрещені палиці. Дітям цієї вікової категорії можна також пояснювати, які знаки можна знайти саме в їхній місцевості. Також можна пояснювати поняття розмінування та пов'язані з ним особливості.

РОЗДІЛ 2

ПРОВОДИМО УРОК ДЛЯ УЧНІВ 1-4 КЛАСІВ

Як користуватися планом-конспектом

Пропонований план-конспект уроку для молодшої школи розрахований на тривалість до 45 хвилин.

План-конспект розбитий на кроки. Кожен крок містить:

- інструкції для дій вчителя та його пропоновану пряму мову;
- час проведення Кроку;
- блок «Можливі для використання ресурси», що містить номери слайдів презентації. Презентація є орієнтовним допоміжним матеріалом на уроці. Ви можете завантажити її в форматі PowerPoint за кодом на сайті Спільнотека (spilnoteka.org), редагувати, відповідно до того плану, який ви для себе фіналізуєте. Зверніть увагу, що в брошурі вказані номери слайдів першопочатково версії презентації. Скріншоти цих слайдів ви можете знайти в кінці посібника в [Додатку 1](#).
- блок «Можливі для використання ресурси», що містить номери завдань в робочому аркуші учня. Робочий аркуш учня ви можете завантажити за QR кодом та роздрукувати, якщо викладаєте наживо, або показувати онлайн. Скріншоти завдань робочих аркушів з відповідними номерами ви можете знайти в кінці посібника в [Додатку 2](#). Також кожен крок містить альтернативні пропозиції щодо організації завдання в разі, якщо немає можливості використати робочі аркуші в будь-якому форматі.
- дії учнів, розділені на варіанти, залежно від формату та технічного забезпечення, доступних вчителю:
  - варіант 1** – урок наживо, є проектор, телевизор і робочий аркуш;
  - варіант 2** – урок наживо, але відсутні проектор, телевизор, роздрукований робочий аркуш, учні працюють зі звичайним листком паперу;
  - варіант 3** – урок наживо, відсутні будь-які технічні чи роздаткові матеріали;
  - варіант 4** – урок онлайн.

КРОК 1

■ Пряма мова вчителя:

Вітаю, любі! Сьогодні у нас буде дуже особливий урок – урок, що допоможе зберегти життя ваше та ваших друзів. Як вам здається, про що буде наш урок?

Із нами сьогодні на уроці буде дуже особливий пес – Патрон. Напевно ви вже знаєте, що він справжнісінький рятувальник, бо допомагає шукати міни та вибухонебезпечні предмети. Він дуже допоможе нам і сьогодні.

А наприкінці уроку ви навіть зможете отримати спеціальний бейдж-подарунок від Патрона.

*Що ви вже знаєте про міни та безпечне поводження з ними?
Про що вам би ще хотілося дізнатися на цьому уроці?*

Після кожного подібного обговорення вчитель має коротко підсумувати результати спільного мозкового штурму, окремо вказати на явні когнітивні упередження (на зразок: «якщо обрізати розтяжку, то це знешкодить міну», «боєприпас, що довго лежить на землі, вже не становить небезпеки, і його можна легко транспортувати» тощо).

Потрібно завершити цей Крок позитивом. Наприклад, можна сфокусувати увагу на названих учнями фактах, які повторилися в них кількох (елемент схожості та об'єднання) або на тих правильних моделях поведінки, які учні знають.

час
проведення

до
5 хвилин

можливі
ресурси

- 1-3 слайди презентації
- звичайні листки формату А4
- зображення з Патроном або іграшка

Для дітей слово «міна» може стати тригером для емоційної реакції. Якщо вчитель помітив зміну стану дитини – блідість, тремтіння, дитина часто рухається чи зацікавлена, – то в такому разі ми кажемо всім: «Ми в безпеці. Зараз ми в класі. Знайдіть в класі три предмети зеленого (червоного кольору). Торкніться тих поверхонь, які є в класі, але яких немає на вулиці (нам потрібні стійкі поверхні різних температур: стіна, стіл, батарея). Поперемінно стисніть в лівій і правій руці ручку чи олівець». Повторюйте дітям, що вони в безпеці.

Пропонована нагорода для дітей – бейдж від друга Патрона.

Ви можете знайти цей бейдж у повному розмірі в Додатку 3.

КРОК 2

■ Пряма мова вчителя:

Що ви відчуваєте, коли бачите банку з компотом?
Метелика? Музичну колонку?

(Після озвучування відповідей учнями, продовжіть)

Що означають слова «безпечно» і «небезпечно»?

■ Методична заувага для вчителя

Якщо ви бачите, що дитині тривожно чи страшно — запропонуйте уявити, що всі ці предмети вона бачить на далекому екрані чи сама знаходиться в захисному колі, наприклад, сяючій сфері, або в захисному одязі.

Поняття «безпечно» можете пояснити як те, що точно не шкодить нам, іншим, навколишньому середовищу або стосункам.

У дітей потрібно чітко сформулювати установку: є безпечні предмети, які схожі на небезпечні міни, а є небезпечні міни, схожі на звичайні безпечні предмети. Дуже часто на перший погляд нам важко розрізнити їх, тож варто уникати місць, де може «зачаїтися небезпека».

час
проведення

до
3 хвилин

можливі
ресурси

- 4 слайд презентації
- завдання №1 в робочому аркуші
- роздрукований слайд із зображеннями

Можливі формати для відповіді учнів

Варіант 1

урок **наживо**
є проєктор, телевізор
+ робочий аркуш

Обведіть ручкою
безпечні предмети.

Варіант 2

урок **наживо**
відсутні проєктор, телевізор,
роздрукований робочий аркуш, учні
працюють зі звичайним листком паперу

Роздайте учням листки формату А4 або
будь-які інші. Попросіть учнів зобразити
безпечні предмети.

Варіант 3

урок **наживо**
відсутні будь-які
технічні чи роздаткові
матеріали

Учні усно та за бажанням
діляться своїми думками
та асоціаціями.

Варіант 4

онлайн-урок

Учитель демонструє презентацію. Також
можна використати додаткові можливості,
зокрема, у програмі відеоконференцій
ZOOM учням можна надати право
малювати прямо по зображенню, яке
учитель може поширювати через екран.
Інший варіант — учні можуть малювати
на онлайн-дошці Jamboard; з ними можна
пограти у вікторини на вибір безпечних
предметів у Classtime, Kahoot або Quizizz.
А для створення цілісних робочих аркушів
онлайн учитель може скористатись
програмами Wizer чи Formative.

Наприкінці цього кроку вчитель коротко підводить підсумки. А також,
щоб не створити «негативне ототожнення» з мирним предметом, після
обговорення разом із дітьми проговорюємо до предмета:

*«Тепер ти не нагадуєш міну, ти просто банка
з компотом, метелик, музична колонка».*

КРОК 3

Пряма мова вчителя:

А у яких місцях ми зазвичай можемо бачити такі предмети:
банка з компотом, метелик, музична колонка?

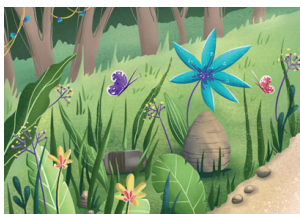
Чи є ці місця на зображеннях безпечними для нас?

(Після озвучування відповідей учнями, продовжіть)

Роздивіться ці картинки. Ви бачите зелені поля та стежку, що пролягає між ними? А поруч на картинці – узбіччя біля стежки, так? І ще – будинок, де на одній з полиць ймовірно знаходиться банка з компотом?

**Як вам здається, чи безпечно тут?
Чи можна тут гуляти?**

Усі ці місця, зображені на ілюстраціях, є небезпечними. Якщо уважно придивитися, ви побачите на картинках небезпечні предмети або ж зруйнований бойовими діями будинок.

У дітей потрібно чітко сформувану установку: є безпечні предмети, які схожі на небезпечні міни, а є небезпечні міни, схожі на звичайні безпечні предмети. Дуже часто на перший погляд нам важко розрізнити їх, тож варто уникати місць, де може «зачаїтися небезпека».

час
проведення

до

3 хвилин

можливі
ресурси

- 5 слайд презентації
- завдання №2 в робочому аркуші
- роздрукований слайд із зображеннями

Можливі формати для відповіді учнів

Варіант 1

урок наживо
є проєктор, телевізор
+ робочий аркуш

Якщо так, безпечно й можна гуляти, обведіть зелений кружечок. Якщо ні, небезпечно, обведіть червоний кружечок.

Варіант 2

урок наживо
відсутні проєктор, телевізор,
роздрукований робочий аркуш,
учні працюють зі звичайним
листом паперу

Учні голосують за допомогою рук або спеціальних зелених і червоних карток.

За бажанням — усно аргументують свою відповідь.

Варіант 3

урок наживо
відсутні будь-які технічні чи
роздаткові матеріали

Учні голосують за допомогою рук або спеціальних зелених і червоних карток.

За бажанням — усно аргументують свою відповідь.

Варіант 4

онлайн-урок

У програмі відеоконференцій ZOOM учням можна поставити запитання, використовуючи функцію «Poll»/Опитування», або просто попросити позначити відповідну емоцію. Також можна продовжити роботу учнів із робочими аркушами онлайн або вікторинами.

Наприкінці цього кроку вчитель коротко підводить підсумки.

КРОК 4

Пряма мова вчителя:

Отож, як бачимо, тепер усюди та завжди потрібно бути більш уважними. Адже навіть у тих місцях, які раніше були знайомими та безпечними, тепер може чатувати небезпека, а ми маємо дбати про безпеку – свою та інших.

Діти, а тепер коротка загадка:

Там соняхи росли і пшениця,
А тепер по коліна травиця.
Аби не сталося горе,
Не ходи в поросле поле...

Правильна відповідь: поле!

Чому? Бо на узбіччях стежок і доріг, у полях, у траві можуть ховатися міни чи інші предмети, які можуть вибухнути! А це дуже небезпечно. Для того, щоб наша сьогоднішня прогулянка з псом Патроном пройшла якнайкраще, і ми змогли вберегти себе, своїх рідних та друзів, давай ми разом опануємо чотири суперздібності.

Суперздібність №1. Будь уважний!

Суперздібність №2. Не підходь !

Суперздібність №3. Не чіпай !

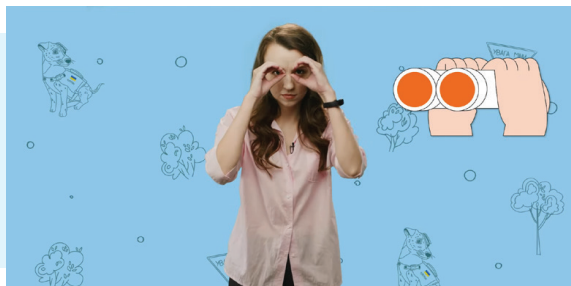
Суперздібність №4. Поклич дорослого та телефонуй 101.

Дивись на малюнки і повторюй рухи за нами.

Суперздібність №1.

Будь уважний!

Складіть руки в формі біноклю та притуліть до очей – так ми позначаємо перше правило.

час
проведення

до
3 хвилин

можливі
ресурси

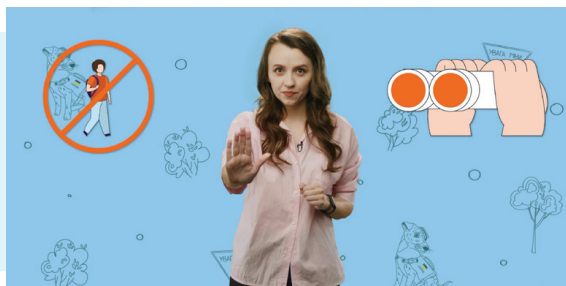
• 6-7 слайди презентації

Орієнтовний план-конспект уроку для учнів 1-4 класів

Суперздібність №2.

Не підходь!

Простягни одну
руку долонею
вперед.

Суперздібність №3.

Не чіпай!

Схрестіть обидві
руки перед собою.

Суперздібність №4.

**Поклич дорослого
і телефонуй 101**

Піднесіть одну долоню
до вуха, імітуючи
мобільний телефон.

Методична заувага для вчителя

Якщо є технічна можливість, рекомендуємо подивитися звернення від Дмитра Монатіка, композитора та виконавця, якого обожають діти.

Щоразу, коли в уроці повторно згадуватимуться Суперздібності, ілюструйте їх відповідними рухами. Так і ви, і учні ще швидше запам'ятаєте їх.

КРОК 5

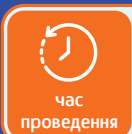
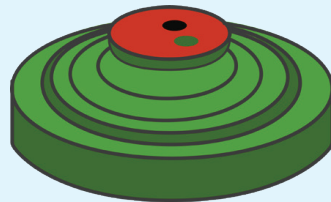
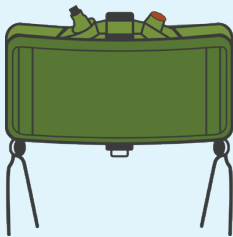
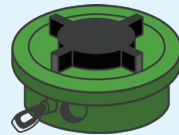
Пряма мова вчителя:

Чому настільки важливо бути уважним? Тому що капосні міни можуть бути геть непомітними!

Дуже часто їх роблять зеленого, сірого чи коричневого кольору. Адже саме так вони можуть добре замаскуватися у траві, землі чи кущах. Вони можуть бути різного розміру: від зовсім невеличкого, як-от з долоню, до розміру ноутбука чи великої миски. І, як ви вже знаєте, найчастіше міни саме круглої форми, але вони можуть бути прямокутними, видовженими та навіть за формою нагадувати метелика.

Різні форми мін

час
проведення

до
3 хвилин

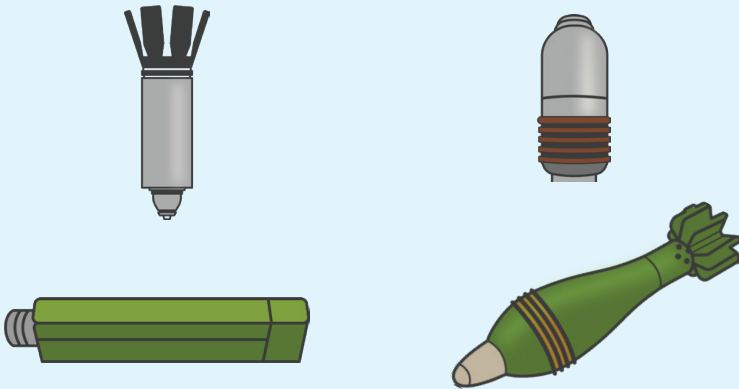
можливі
ресурси

• 8-11 слайди презентації

Є міни, які кріпляться на так званій розтяжці: це коли від гранати чи міни тягнуться ледь помітні тросики і, як тільки людина їх зачіпає — граната вибухає. А ще міни часто можуть частково закопуватися в землю і вибухати від дрібного коливання чи коли на них наступаєш. Інколи достатньо навіть невеликої ваги, аби спрацював механізм та завдав шкоди оточуючим.

Уламки вибухонебезпечних предметів, які не вибухнули, також не менш небезпечні. Тому запам'ятайте, як виглядають такі предмети, і ніколи до них не наближайтеся.

Вибухонебезпечні предмети, які не вибухнули

Зайві цікавість та недотримання правил поведінки можуть призвести до найгірших та невиправних наслідків — втрати життя чи каліцтва. Тому так важливо пам'ятати про суперздібності: бути уважним, не підходити, не чіпати, покликати дорослого й телефонувати 101.

КРОК 6

Включайте цей крок в урок, якщо є технічна можливість подивитися мультфільм, а також вивести на екран або роздрукувати запитання/зображення.

Пряма мова вчителя:

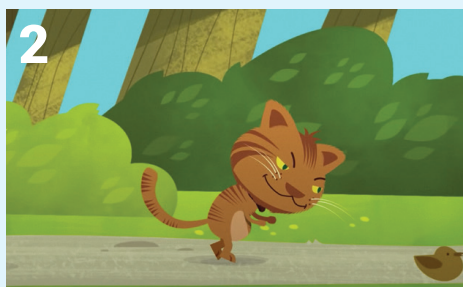
Давайте-но подивимося мультфільм «Лісовий скарб».

(Після перегляду мультфільму запитайте)

Що хлопчик і котик Шкода знайшли в лісі?

Подивіться на варіанти 1, 2, 3 та 4.

(Даємо учням обрати свій варіант)

час
проведення

до
3 хвилин

можливі
ресурси

- 12-14 слайди презентації
- завдання №3 в робочому аркуші

Пряма мова вчителя:

А що робив хлопчик, щоб врятувати себе і котика Шкоду?

Давайте повторимо: правило 1 – був уважний, правило 2 – не підходив, правило 3 – не чіпав. А ще відійшов тією ж стежкою, що і прийшов, і оскільки поруч не було дорослих, правило 4 – самостійно зателефонував 101.

*Потрібно просити дозволу в батьків
на самостійну прогулянку та завжди говорити дорослому,
куди і з ким ти вирушаєш гуляти.*

КРОК 7

■ Пряма мова вчителя:

*А у яких місцях може ховатись небезпека?
Поміркуємо разом, бо ми ж із вами супергерої безпеки!*

■ Можливі формати для відповіді учнів

Варіант 1

урок наживо
є проєктор, телевізор
+ робочий аркуш

Попросіть учнів намалювати
3-4 небезпечні місця,
у яких може ховатися міна.

Обговоріть зображене.

Варіант 2

урок наживо
відсутні проєктор, телевізор,
роздрукований робочий аркуш,
учні працюють зі звичайним
листом паперу

Попросіть учнів намалювати
3-4 небезпечні місця, у яких
може ховатися міна.

Обговоріть зображене.

Варіант 3

урок наживо
відсутні будь-які технічні чи
роздаткові матеріали

Попросіть учнів озвучити
їхні варіанти, де можуть
знаходитися міни. Коротко
обговоріть.

Варіант 4

онлайн-урок

Попросіть учнів озвучити
їхні варіанти, де можуть
знаходитися міни. Коротко
обговоріть.

час
проведення

до
3 хвилин

можливі
ресурси

• 15-18 слайди презентації

Методична заувага для вчителя

Обов'язково зверніть увагу учнів на те, що в місцях, де велись бойові дії, міни можуть лежати на землі або ховатися під піском, ґрунтом, навіть під водою та у траві, поміж гілок чи листя, у покинутих будівлях, зруйнованих авто, блок-постах. Навіть із часом вони не руйнуються та не іржавіють, а тому продовжують нести небезпеку.

Міни можуть ховатися в найнесподіваніших місцях або маскуватися за якимись знайомими нам предметами.

КРОК 8

Включайте цей крок в урок, якщо є технічна можливість вивести на екран або роздрукувати запитання/зображення.

Пряма мова вчителя:

Погляньте уважно на зображення.
Вкажіть предмет, який на вашу думку є найбезпечнішим.
Аргументуйте.

Варіант 1

урок наживо
є проєктор, телевізор
+ робочий аркуш

Попросіть учнів позначити правильну відповідь і аргументувати її.

Варіант 2

урок наживо
відсутні проєктор, телевізор,
роздрукований робочий аркуш,
учні працюють зі звичайним
листом паперу

Попросіть учнів написати правильну відповідь і аргументувати її.

час
проведення

до
3 хвилин

можливі
ресурси

- 19-21 слайди презентації
- завдання №4 в робочому аркуші
- побутові речі (м'яч, книжка, іграшка, цукерки)

Варіант 3

урок наживо
відсутні
будь-які технічні
чи роздаткові
матеріали

Попросіть учнів усно озвучити свій варіант найбезпечнішого предмету.

Варіант 4

онлайн-урок

У програмі відеоконференцій ZOOM учні можуть обвести номер обраного предмета прямо на зображенні, яке учитель може поширювати через екран, або відповісти через Pool/Опитування. Також можна продовжити роботу учнів із робочими аркушами онлайн або вікторинами.

Методична заувага для вчителя

Коротко обговоріть відповіді учнів. Просіть учнів не просто називати, а ще й аргументувати свою думку. Потім коротко підсумуйте та покажіть ось такі картинки

Пряма мова вчителя:

Якщо побачите щось схоже – не панікуйте. Робіть вдих/видих, щоб заспокоїтися. Це нормально, коли ми хвилюємося, побачивши небезпечний предмет. Дуже уважно оглядайте усі предмети, повертаючися до місць, де відбувались активні бойові дії.

За найменшого сумніву – не підходьте, не чіпайте та покличете дорослого, щоб зателефонувати 101.

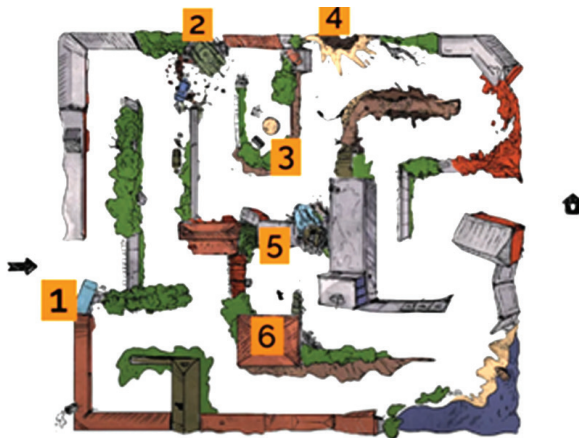
КРОК 9

Включайте цей крок в урок, якщо є технічна можливість вивести на екран або роздрукувати зображення.

Пряма мова вчителя:

Давайте уважніше глянемо ось на цей маршрут. Які небезпечні місця ви тут бачите? Чи є місця під номерами 1, 2, 3, 4, 5, 6 безпечними? Давайте спробуємо прокласти маршрут так, щоб оминати усі небезпечні місця.

час
проведення

до
3 хвилин

можливі
ресурси

- 22-25 слайди презентації
- завдання №5 в робочому аркуші
- роздрукований слайд із зображеннями

Можливі формати для відповіді учнів

Варіант 1

урок наживо
є проєктор, телевізор
+ робочий аркуш

Нехай учні позначають зеленим кольором безпечний маршрут. Тобто той, що оминає місця, в які в жодному разі не можна заходити.

Варіант 2

онлайн-урок

Попросіть учнів обрати один із трьох варіантів, представлених їм на екрані з презентації.

Наприкінці цього кроку вчитель коротко підводить підсумки.

Пряма мова вчителя:

Усі шість позначених місць на карті є небезпечними. Адже навіть у покинутих чи зруйнованих будівлях, на узбіччі, в лісосмугах та в полі – в усіх місцях, де велися бойові дії, можуть ховатися міни або інші вибухонебезпечні предмети.

Ось тому, суперздібність №1: будь уважний. І якщо щось побачиш небезпечно, то суперздібність №2 – не підходь, №3 – не чіпай та №4 – поклич дорослих і зателефонуй 101.

А небезпечні місця на карті ми можемо обійти ось таким чином:

Повторення/проговорювання суперздібностей потрібно постійно супроводжувати відповідними рухами. Тут можна зробити коротку паузу та повторити руханку кілька разів.

КРОК 10

Пряма мова вчителя:

Пес Патрон сьогодні ще хотів вам розповісти про те, як маркують небезпечні місця. На офіційному сайті Державної служби з надзвичайних ситуацій навіть розміщена інтерактивна мапа територій, де є ризик натрапити на небезпечні предмети. Також ця інформація є в додатку MineFree.

Тому, якщо бачите знаки червоного кольору квадратної чи трикутної форми з написом «Обережно, міни!», біло-червону стрічку, що кріпиться на палицю, або інші саморобні знаки, потрібно бути надзвичайно уважними й акуратно обійти вказане місце.

Варіант 1

урок наживо
є проєктор, телевізор
+ робочий аркуш

Попросіть учнів позначити, які зі знаків повідомляють про небезпеку.

1

2

3

4

час
проведення

до

5 хвилин

можливі
ресурси

- 26-27 слайди презентації
- завдання №6 в робочому аркуші
- роздрукований слайд із зображеннями

Варіант 2

урок наживо

відсутні проєктор, телевізор, роздрукований робочий аркуш,
учні працюють зі звичайним листком паперу

Щоб зняти напругу та тривогу, спершу можна запитати дітей «Як, коли ви були маленькими, вас зупиняли дорослі, коли ви хотіли з'їсти пісок чи торкнутися розетки?». І якщо показати дітям завдання зі знаками неможливо, запитайте їх, чи зустрічали вони десь в полі просто палиці, що стирчать із землі, і чи можуть вони вказувати на небезпечну територію. Розкажіть також, що не слід плутати попереджувальні знаки про міни з дорожніми знаками, коли, наприклад, намальований перекреслений чоловічок.

Варіант 3

урок наживо

відсутні будь-
які технічні
чи роздаткові
матеріали

Ті самі інструкції,
що з варіантом 2.

Варіант 4

онлайн-урок

У ZOOM учні можуть обвести правильний варіант прямо на зображенні, яке вчитель поширює через свій екран. Або обирають правильну відповідь через Pool/Опитування. Також можна продовжити роботу учнів з робочими аркушами онлайн або вікторинами.

Методична заувага для вчителя

Зображення 1-3 повідомляють про небезпеку.

Зображення 1 — територія, обгороджена спеціальною стрічкою, що сигналізує про небезпеку.

Зображення 2 — саморобний знак, що попереджає про небезпеку. Його поставили люди. Зверніть увагу учнів на те, що в цьому випадку йдеться про зарослі поля на територіях, де відбувались активні бойові дії. Тому така палка й справді може сигналізувати про небезпеку.

Зображення 3 — офіційний знак.

Зверніть увагу учнів на те, що зараз немає можливості всюди поставити такі знаки, тому тимчасово можуть використовуватися такі позначення, як на зображення 1 та 2.

Зображення 4 — знак дорожньої розмітки «Вхід заборонено».

Зверніть увагу учнів на те, що такі промарковані місця слід ретельно оминати, а якщо вони побачать щось підозріле, то слід повернутися в безпечне місце тією ж дорогою, якою прийшли.

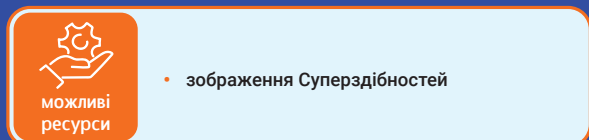
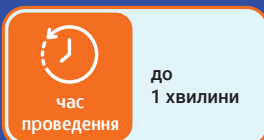
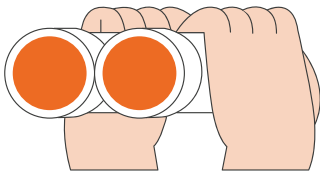
КРОК 11

■ Пряма мова вчителя:

Як вам наша сьогоднішня прогулянка? Багацько нового вивчили?
Розкажіть, що вам найбільше запам'яталося?

*І ще давайте разом повторимо руханку
та вголос проговоримо 4 правила,
які вивчили сьогодні.*

Повторюємо руханку, наведену в Кроці 4.

Орієнтовний план-конспект уроку
для учнів 1-4 класів

КРОК 12

■ Прямая мова вчителя:

Ви пройшли серйозне навчання. Ви всі молодці! Усі впоралися. І це головне ваше досягнення сьогодні. Якщо ви ще й хочете отримати бейдж від Патрона, то дайте правильні відповіді на ось ці запитання.

■ Методична заувага для вчителя

Кроки 1, 2, 3 цього плану-уроку можна вважати вхідним тестуванням. Крок 12 є вихідним тестуванням. Важливо виміряти, наскільки зросла обізнаність учнів у темі мінної безпеки після завершення уроку.

Для вихідного тестування можна використовувати готові роздруківки з завданнями, звичайні листки, на яких учні просто фіксуватимуть відповіді, а також онлайн-застосунки.

■ Матеріал для тестування

- № слайдів презентації
- текстова версія нижче

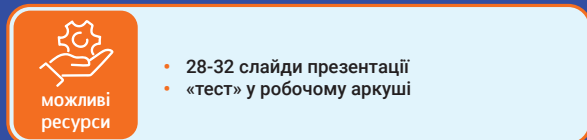
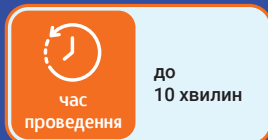
1 Ти гуляєш на вулиці і раптом бачиш дивний предмет? Який номер треба набрати, щоб повідомити про небезпеку?

- 104
- 101
- 103

Відповідь: 101

Коментар:

За номером 101 викликаємо рятувальників, які приймуть виклик та приїдуть, щоб знешкодити міну або інший вибухонебезпечний предмет.

2 Подивися на картинки. Обери, де можуть ховатися підступні міни?

1

2

3

1. Навколо або всередині покинутого будинку
2. У траві
3. Біля або всередині пошкодженого авто
4. В усіх цих місцях

Відповідь: в усіх цих місцях

Коментар:

Підступна міна може заховатися де завгодно. Наприклад, навколо або всередині покинутого будинку, у траві, біля чи всередині автівки. Ніколи не наближайся до таких місць.

КРОК 12

3 Які з цих знаків попереджають про міни?

Зображення 1

Зображення 2

Зображення 3

Відповідь: знаки на картинках № 1, 2.

Коментар:

Знаки червоного кольору трикутної чи квадратної форми з написом «Обережно, міни» або «УВАГА МІНИ» та подібні попереджають про небезпеку. Біло-червона стрічка, натягнута між деревами, на палиці або що також попереджає нас про небезпеку. Не заходь у місця, де є такі знаки.

4 Аби вберегти себе від мін та небезпечних предметів, потрібно:

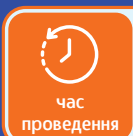
- бути уважним
- не підходити
- не чіпати
- покликати дорослого та зателефонувати 101, якщо побачив міну чи боєприпас

Відповідь: Так

Коментар:

Справжні герої точно знають: ці чотири суперздібності рятують життя — бути уважним, не підходити, не чіпати, покликати дорослого та зателефонувати 101.

Так / Ні

час
проведення

до
10 хвилин

можливі
ресурси

- 28-32 слайди презентації
- «тест» у робочому аркуші

КРОК 13

Методична заувага для вчителя

Обов'язково подякуйте учням за хорошу роботу на уроці. Оголосіть про дарування бейджів, якщо маєте змогу роздрукувати й роздати їх у форматі уроку наживо або відправити їх дітям після уроку, якщо працюєте в онлайн-форматі. Мотивуйте їх і надалі розвивати свої суперздібності, а ще розкажіть про них своїм друзям та дорослим. Також заохотіть дітей скачати стікери для Вайберу та Телеграму з Патроном та подивитись мультики «Безпечні канікули про котика Шкоду та його господарів».

Пряма мова вчителя:

Вітаю! Чудова робота. Усі завдання виконано! Тому я з радістю дарую вам обіцяні бейджі. Дякую за те, що ви тепер вмієте користуватися суперздібностями!

№1. Будь уважний!

№2. Не підходь!

№3. Не чіпай!

№4. Поклич дорослих, щоб зателефонувати 101.

Розвивайте свої суперздібності й надалі. А ще обов'язково розкажіть про ці суперздібності своїм друзям та дорослим. Дякую вам за вашу кмітливість!

До зустрічі.

Додаткові ресурси для проведення уроку учням 1-4 класів

Для проведення інтерактивного уроку в форматі навчання через розвагу рекомендуємо звернутися до інформаційних матеріалів від ЮНІСЕФ, створених для учнів 1-4 класів.

Загадки на тему мінної безпеки та запам'ятовування правил поведження з ВМП

Рекомендований вік 4-10 років

Якщо ви не маєте фізичного комплекту загадок, то за QR кодом можете скачати та роздрукувати 10 карток із загадками та 10 ілюстрацій із відгадками. Діти зможуть в ігровій формі запам'ятати та потренувати правила поведження з ВМП. Учитель зачитує загадки, розміщені на картках у лівій кишені (якщо ви маєте фізичний комплект загадок), а діти мають відгадати пропущене слово. Відгадка вказана на картці в правому кутку. Далі учитель дістає зображення із намальованою відгадкою із великої кишені та показує його класу та просить дітей назвати, що саме вони бачать. Також можна об'єднати учнів у команди, просити зобразити прочитане у загадці (варіант гри в «Шаради»).

Аби ще раз добре закріпити матеріал, нехай діти намалюють те, про що розповідається/згадується в малюнках.

Брошура з завданнями «СорОК та ПоНі» із наліпками на запам'ятовування правил мінної безпеки

Рекомендований вік 4-8 років

СорОК та ПоНі — два друга. Усе, що робить СорОК — це ОК. А те, що хоче робити ПоНі — це ні, ні і ще раз ні. Разом із ними учні дізнаються правила поведження з вибухонебезпечними предметами. Роздайте дітям брошури або передайте електронний варіант, доступний за QR кодом. Читайте разом з дітьми та виконуйте завдання, запропоновані у брошурі. Також можна запропонувати учням читати почергово різними голосами, продовжити діалог героїв, намалювати свою історію.

Усі матеріали, наведені нижче, зберігаються в онлайн-форматі на сайті Спільнотека (spilnoteka.org).

Брошура «Прогулянка з Патроном» із завданнями на запам'ятовування правил мінної безпеки

Рекомендований вік 4-8 років

Читайте разом з дітьми та виконуйте завдання, запропоновані у брошурі з псом Патроном. На закріплення матеріалу можна запропонувати дітям намалювати малюнок про прогулянку з Патроном чи плакат, який би розповідав іншим про все, що дізналися з такої прогулянки (брошури).

Підбірка мультфільмів для дітей про мінну безпеку «Безпечні канікули», 3 серії

Рекомендований вік 4-10 років

Подивіться з дітьми мультфільм, визначте головних дійових осіб. Обговоріть поведінкові стратегії кожного з героїв, вкажіть, правильно чи не правильно вони вчиняли, як слід поводитися в місцях, де тривали активні бойові дії.

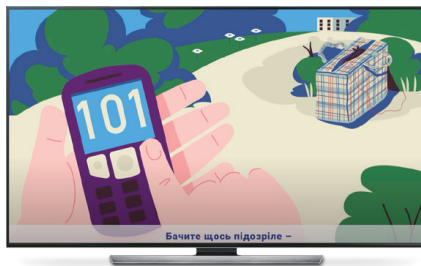
За бажанням також можна розіграти ситуації в ролях, намалювати плакати, які б закликали інших дотримуватися правил мінної безпеки (розвивати 4 суперздібності).

Три анімаційні відео «Обережно: міни!»

Рекомендований вік 4-10 років

Подивіться з дітьми анімаційні відео на одну або всі тематики, залежно від контексту, в якому ви та діти перебуваєте: як безпечно повернутися додому, безпечні прогулянки, як гуляти зі своїми улюбленцями безпечно. Обговоріть побачене. Намалюйте спільно плакати, які б інформували інших людей про зміст відео

Великі розмальовки від «Суперкоманда проти мін»

Рекомендований вік 4-10 років

Роздрукуйте розмальовки, відшукайте вибухонебезпечні предмети разом, пригадайте основні правила поведінки, дайте дітям розмалювати в командній роботі чи самостійно.

Брошура із завданнями та Комікс «Суперкоманда проти мін»

Можете дати учням на самостійне опрацювання.

РОЗДІЛ 3

ПРОВОДИМО УРОК ДЛЯ УЧНІВ 5-11 КЛАСІВ

Як користуватися планом-конспектом

Пропонований план-конспект уроку для середньої та старшої школи розрахований на тривалість до 45 хвилин.

План-конспект розбитий на кроки. Кожен крок містить:

- інструкції для дій вчителя та його пропоновану пряму мову;
- час проведення Кроку;
- блок «Можливі для використання ресурси», що містить номери слайдів презентації. Презентація є орієнтовним допоміжним матеріалом на уроці. Ви можете завантажити її в форматі PowerPoint за кодом на сайті Спільнотека (spilnoteka.org), редагувати і редагувати, відповідно до того плану, який ви для себе фіналізуєте. Зверніть увагу, що в брошурі вказані номери слайдів першопочаткової версії презентації. Скріншоти цих слайдів ви можете знайти в кінці посібника в [Додатку 1](#).
- блок «Можливі для використання ресурси», що містить номери завдань в робочому аркуші учня. Робочий аркуш учня ви можете завантажити за QR кодом та роздрукувати, якщо викладаєте наживо, або показувати онлайн. Скріншоти робочого аркуша ви можете знайти в кінці посібника в [Додатку 2](#). Також кожен крок містить альтернативні пропозиції щодо організації завдання, якщо ви позбавлені можливості використати робочі аркуші в будь-якому форматі.
- дії учнів, розділені на варіанти, залежно від формату та технічного забезпечення, доступних вчителю:
- **варіант 1** – урок наживо, є проектор, телевизор і робочий аркуш;
- **варіант 2** – урок наживо, але відсутні проектор, телевизор, роздрукований робочий аркуш, учні працюють зі звичайним листком паперу;
- **варіант 3** – урок наживо, відсутні будь-які технічні чи роздаткові матеріали;
- **варіант 4** – урок онлайн.

КРОК 1

Пряма мова вчителя:

Вітаю! Сьогодні у нас буде незвичайний урок – урок із мінної безпеки.

Що ви вже знаєте про міни та безпечну поведінку з ними?

Про що вам би ще хотілось дізнатися на цьому уроці?

Давайте спробуємо дати відповіді на кілька запитань із теми

Можливі формати для відповіді учнів

Варіант 1

урок наживо
є проєктор, телевізор
+ робочий аркуш

Учні самостійно виконують завдання у робочих аркушах. Опісля можна провести самоперевірку або взамоперевірку, попросивши дітей обмінятися робочими листками з сусідом.

Варіант 2

урок наживо
відсутні проєктор, телевізор,
роздрукований робочий аркуш,
учні працюють зі звичайним
листком паперу

Роздайте учням листки формату А4 або будь-які інші та попросіть почергово занотовувати правильну, на їхню думку, відповідь. Або учні голосують за допомогою рук чи спеціальних зелених і червоних карток. За бажанням – усно аргументують свою відповідь.

час
проведення

до
10 хвилин

можливі
ресурси

- 1 слайд презентації
- звичайні листки формату А4

Варіант 3

урок наживо
відсутні будь-які
технічні чи роздаткові
матеріали

Учні відповідають усно
та за бажанням діляться
своїми думками,
аргументують відповідь.

Варіант 4

онлайн-урок

Тут і далі по конспекту – використовуйте
можливості різноманітних онлайн-
застосунків. У програмі відеоконференцій
ZOOM учням можна поставити запитання,
використовуючи функцію «Pool»/
Опитування», також можна створити
вікторини у Classtime, Kahoot або Quizizz.
Для створення цілісних робочих аркушів
можна скористатись Wizer та Formative.

Обговорення результатів цього кроку можна провести одразу або
додатково змотивувати учнів бути уважними на уроці, адже всі
правильні відповіді вони дізнаються з пояснення учителя.

Також можна попросити учнів написати на стікерах запитання,
відповіді на які вони хотіли б дізнатися під час уроку, та приклеїти їх на
дошку. Наприкінці уроку можна повернутися до стікерів і попросити
учнів зняти ті, відповіді на які вони вже отримали.

На запитання, що залишилися, можна спробувати дати відповідь разом
із класом або пошукати офіційні коментарі ДСНС чи переадресувати
спеціалістам.

Для дітей слово міна може стати тригером для емоційної реакції. Якщо
вчитель помітив зміну стану дитини – блідість, тремтіння, дитина
часто рухається чи зацікавлена, – то в такому разі ми кажемо всім: «Ми
в безпеці. Зараз ми в класі. Знайдіть в класі три предмети зеленого
(червоного кольору). Торкніться до поверхонь, які є в класі, але яких
немає на вулиці (нам потрібні стійкі поверхні різних температур – стіна,
стіл, батарея). Попеременно стисніть в лівій і правій руці ручку, олівець.
Ми в безпеці!».

КРОК 1

Проведіть вхідне тестування знань учнів.

Матеріал для тестування

- 2-8 слайди презентації
- текстова версія нижче

1 В яких місцях можна зустріти вибухонебезпечні предмети? (можна обрати кілька варіантів):

- A. На узбіччі доріг
- Б. На полі та городах, що заросли травою
- В. У зруйнованих будівлях
- Г. Поруч із блок-постами
- Д. У лісосмузі
- Е. Біля покинутих машин

Усі відповіді правильні

2 Якими з цих знаків попереджають про вибухонебезпечні предмети поблизу (можна обрати кілька варіантів):

1

2

3

4

Правильні відповіді №2, №3.

час
проведення

до
10 хвилин

можливі
ресурси

- 2-8 слайди презентації
- завдання №1 робочого аркуша

3 Якщо людина раптом побачила поруч небезпечний предмет, наприклад, гранату, що можна робити в такій ситуації (можна обрати кілька варіантів):

- А. Підійти поближе та перевірити, що предмет безпечний.
- Б. Не рухатися, аби граната не спрацювала.
- В. Обережно повернутися дорогою, якою прийшли.
- Г. Забрати з собою та передати дорослим на деактивацію.
- Д. Подзвонити рятувальникам чи батькам.

Правильні відповіді позначені зеленим кольором.

4 У разі виявлення небезпечного підозрілого предмету, за яким номером слід зателефонувати за допомогою?

- А. 01
- Б. 03
- В. 104
- Г. 101
- Д. 04

Правильна відповідь 101

5 Якщо ваш родич приніс додому вибухонебезпечний предмет, ваші дії (можна обрати кілька варіантів):

- А. Попередити дорослого про небезпеку.
- Б. Подзвонити рятувальникам.
- В. Швидко тікати з подвір'я.
- Г. Не бити на сполох, доки не дізнаємося, чи вибухонебезпечний предмет — ще в робочому стані.

Правильні відповіді позначені зеленим кольором.

6 Хто має право наближатися до вибухонебезпечного предмету та знешкоджувати його (можна обрати кілька варіантів):

- А. Державна служба з надзвичайних ситуацій
- Б. Національна поліція України
- В. Поліція охорони
- Г. Піротехнічна служба України
- Д. Міжнародні організації з розмінування

Правильні відповіді позначені зеленим кольором.

КРОК 2

Пряма мова вчителя:

Хороша робота над запитаннями! Можемо рухатися далі. Сьогодні ми говоритимемо про те, що місця, які раніше були нам знайомі та безпечні, зараз можуть приховувати небезпеки – міни, боеприпаси та інші вибухонебезпечні предмети.

За номером 101 викликають спеціально підготовлених фахівців, які знають, як їх знешкоджувати. Вони працюють у Державній службі з надзвичайних ситуацій.

Ці люди проводять розмінування територій та будівель, транспортних засобів.

Для того, щоб убезпечити себе та своїх рідних, потрібно дотримуватися чотирьох основних правил. Їх вчать і діти, і дорослі.

Правило №1. **Будь уважний!**

Правило №2. **Не підходь!**

Правило №3. **Не чіпай!**

Правило №4. **Телефонуй 101.**

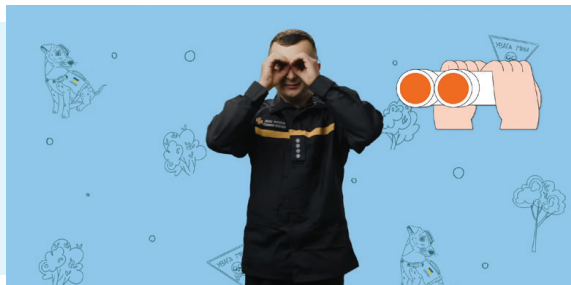
Методична заувага для вчителя

Щоразу в уроці, коли ви згадуєте правила, ілюструйте їх жестами, наведеними нижче. Цей варіант буде актуальним для учнів 5-8 класів.

Правило №1.

Будь уважний!

Складіть руки в формі біноклю та притуліть до очей – так ми позначаємо перше правило.

час
проведення

до
3 хвилин

можливі
ресурси

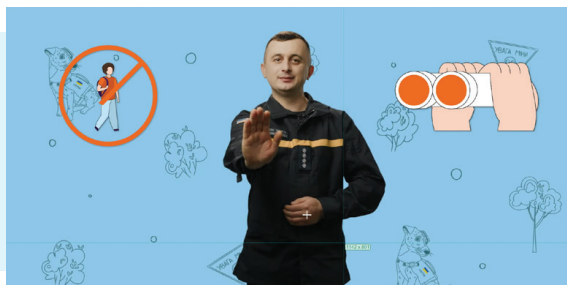
- 9-12 слайди презентації

Орієнтовний план-конспект уроку для учнів 5-11 класів

Правило №2.

Не підходь!

Простягни одну
руку долонею
вперед.

Правило №3.

Не чіпай!

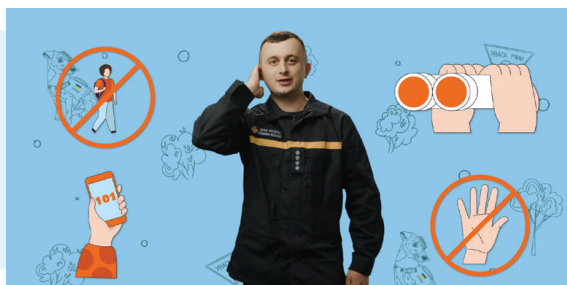
Схрестіть обидві
руки перед собою.

Правило №4.

**Поклич дорослого
і телефонуй 101**

Піднесіть одну долоню
до вуха, імітуючи
мобільний телефон.

Методична заувага для вчителя

Якщо є технічна можливість, рекомендуємо подивитися звернення від Дмитра Монатіка, композитора та виконавця.

КРОК 3

■ Пряма мова вчителя:

Щоб бути уважним і не натрапити на вибухонебезпечні предмети, треба знати, як вони виглядають.

Почнемо з мін. Вони, зазвичай, круглої форми, але можуть бути прямокутними, видовженими та навіть за формою нагадувати метелика.

Форми мін

Міни бувають різного розміру: від зовсім невеличкого, як от з долоню, до розміру ноутбука чи великої миски, в якій місять тісто. Часто вони зеленого, сірого чи коричневого кольору, зроблені з пластику чи з металу.

«Як думаєте, чому?»

Учні висловлюють свої ідеї.

час
проведення

до
7 хвилин

можливі
ресурси

- 13-20 слайди презентації

Пряма мова вчителя:

Отож, зелений, сірий чи коричневий кольори допомагають мінам добре маскуватися в траві, землі чи кущах.

Кольори вибухонебезпечних предметів

Є міни, які кріпляться на так званій розтяжці: це коли від гранати чи міни тягнуться ледь помітні тросики. Як тільки їх зачіпають, стається вибух.

Міна МОН-50, що по формі схожа на переносну колонку на ніжках, кріпиться до предметів: встановлюється на ґрунт на ніжках або кріпиться до предметів довкілля, як-от дерев.

Міни можуть вибухнути від дрібного колювання чи коли на них наступаєш.

Зона ураження може сягати від 1 до 100 метрів — це приблизно як довжина одного літака.

Міни з розтяжками

Лише фахівець із розмінування може знешкодити міну. А зайві цікавість та недотримання правил поведінки можуть призвести до найгірших та невинуватих наслідків — втрати життя чи каліцтва. Тому так важливо бути уважним, не підходити, не чіпати, дзвонити 101 (показуємо разом із жестами).

КРОК 3

Пряма мова вчителя:

Ще одна небезпека криється у снарядах, які не вибухнули. А розпізнати, чи снаряд розірвався чи ні, може тільки фахівець, тому так важливо не наближатися до них. Якийсь час у соцмережах люди спеціально робили фото на їх фоні, щоб показати їх висоту абощо. Насправді таке фото несе у собі небезпеку, адже активуватись ВВП можуть від найменшого коливання, а деякі з них спрацювати спонтанно і без жодного зовнішнього впливу.

Снаряди, які не вибухнули

А чи чули ви про Смерчі та Урагани? Це не лише природні явища, а й реактивні системи залпового вогню, які скидають в польоті касетні боєприпаси. Вони не завжди приземляються на землю. Можуть застрягти в густих кущах, на гілках дерев чи на даху. При зіткненні вони також не одразу вибухають, тому «безпечних» вибухонебезпечних предметів просто не існує. Навіть іржавіючі протягом десятиліть, вони все одно залишаються небезпечними. Лише професійні фахівці з розмінування можуть із ними впоратися.

Отож, які правила безпеки ми знаємо?

Чому вони саме такі та чому так важливо бути уважним, не підходити, не чіпати та дзвонити 101?

Коротко підсумуйте сказане учнями.

Методична заувага для вчителя

Якщо є технічна можливість, рекомендуємо подивитися короткі відео «Навчаємось мінній безпеці» від ЮНІСЕФ та ДСНС зі справжнісінькими рятувальниками – паном Василем та псом Патроном.

час
проведення

до
7 хвилин

можливі
ресурси

• 21-25 слайди презентації

КРОК 4

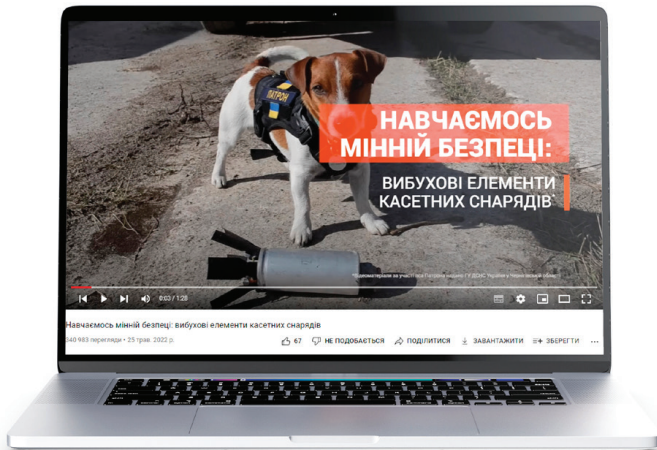
Пряма мова вчителя:

*Ви вже багато знаєте про міни та вибухонебезпечні предмети.
Але давайте поміркуємо ще над такими запитаннями.*

**Чи завжди міни виглядають як міни?
Де вони можуть ховатися та як маскуватися?**

Коротко підсумуйте сказане учнями.

Якщо використання Кроку 5 не передбачається, озвучте усно змістовну інформацію з відео.

КРОК 5

Включайте цей крок в урок, якщо є технічна можливість вивести на екран або роздрукувати запитання/зображення.

Пряма мова вчителя:

Погляньте уважно на зображення.
Вкажіть предмет, який на вашу думку є найбезпечнішим.
Аргументуйте.

Варіант 1

урок наживо
є проєктор, телевізор
+ робочий аркуш

Попросіть учнів позначити правильну відповідь і аргументувати її.

Варіант 2

урок наживо
відсутні проєктор, телевізор,
роздрукований робочий аркуш,
учні працюють зі звичайним
листом паперу

Попросіть учнів написати правильну відповідь і аргументувати її.

час
проведення

до
3 хвилин

можливі
ресурси

- 26-29 слайди презентації
- завдання №2 в робочому аркуші

Варіант 3

урок наживо
відсутні
будь-які технічні
чи роздаткові
матеріали

Попросіть учнів усно озвучити свій варіант найбезпечнішого предмету.

Варіант 4

онлайн-урок

У програмі відеоконференцій ZOOM учні можуть обвести номер обраного предмета прямо на зображенні, яке учитель може поширювати через екран, або відповісти через Рool/Опитування. Також можна продовжити роботу учнів із робочими аркушами онлайн або вікторинами.

Методична заувага для вчителя

Коротко обговоріть відповіді учнів. Просіть учнів не просто називати, а ще й аргументувати свою думку. Потім коротко підсумуйте та покажіть ось такі картинки

Пряма мова вчителя:

Якщо побачите щось схоже — не панікуйте. Робіть вдих/видих, щоб заспокоїтися. Це нормально, коли ми хвилюємося, побачивши небезпечний предмет. Дуже уважно оглядайте усі предмети, повертаючися до місць, де відбувались активні бойові дії.

За найменшого сумніву — не підходьте, не чіпайте і телефонуйте 101.

Тут рекомендуємо зробити руханку з жестами-правилами.

КРОК 6

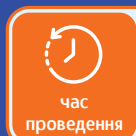
Пряма мова вчителя:

Давайте поміркуємо ще про такі локації:

- водойма, водні джерела, берег річки;
- ліс, лісосмуга, парк;
- узбіччя дороги;
- поле.

На перший погляд це доволі спокійні місця, і напевно ми раніше часто гуляли там.

*Яка небезпека може там ховатися?
Де і як саме вона може ховатися?
Чому наші 4 правила стають такими важливими тут?*

час
проведення

до
10 хвилин

можливі
ресурси

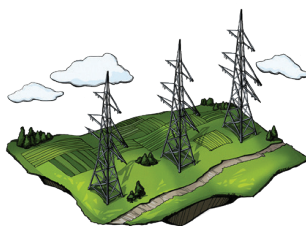
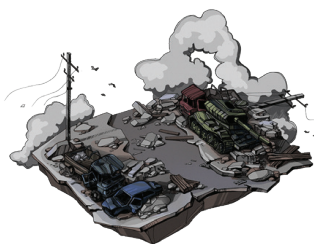
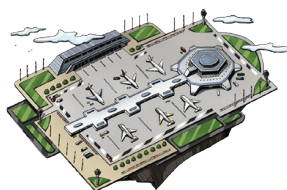
- 30-36 слайди презентації

Коротко підсумуйте сказане учнями.

Окремо зауважте, що

- місця, де проходили бойові дії;
- військово-стратегічні локації, такі-як аеропорт;
- поле і лісосмуга;
- залишені локації, наприклад, військові позиції, траншеї;
- зруйновані будинки;
- знищені транспортні засоби (і не тільки танки, але й звичайні автомобілі);
- стратегічна інфраструктура, як-от газопровід, мости та ділянки навколо них, узбіччя доріг, контрольні-пропускні пункти

є місцями з підвищеною небезпекою, тому їх слід уникати й, де би ми не були, бути уважними.

КРОК 7

Включайте цей крок в урок, якщо є технічна можливість вивести на екран або роздрукувати запитання/зображення.

Пряма мова вчителя:

Погляньте уважно на зображення. Вкажіть картинку, яка показує найбезпечніший шлях. Аргументуйте.

1

2

3

4

Можливі формати для відповіді учнів

Варіант 1

урок наживо
є проєктор, телевізор
+ робочий аркуш

Попросіть учнів позначити правильну відповідь і аргументувати її.

Варіант 2

урок наживо
відсутні проєктор, телевізор,
роздрукований робочий аркуш,
учні працюють зі звичайним
листом паперу

Попросіть учнів написати правильну відповідь і аргументувати її.

час
проведення

до
3 хвилин

можливі
ресурси

- 37 слайд презентації
- завдання №3 в робочому аркуші

Варіант 3

урок наживо
відсутні будь-які технічні
чи роздаткові матеріали

Попросіть учнів усно озвучити свій варіант найбезпечнішого шляху.

Варіант 4

онлайн-урок

У ZOOM учні можуть обвести номер обраного шляху прямо на зображенні, яке учитель може поширювати через екран, або відповісти через Pool/Опитування. Також можна продовжити роботу учнів із робочими аркушами онлайн або вікторинами.

Методична заувага для вчителя

Коротко обговоріть їхні відповіді. Просіть учнів не просто називати, а ще й аргументувати свою думку.

Коротко підсумуйте:

Варіант 1 (поле) і варіант 4 (ліс) небезпечні для прогулянок. Адже саме там і може ховатися небезпека.

Варіант 3 — якраз показує територію, яка вже позначена/промаркована як небезпечна. Туди ні в якому разі не можна ходити.

Варіант 2 — найбезпечніший, бо це асфальтована дорога. Але слід пам'ятати, що на узбіччі також може ховатись міна, тому з'їжджати чи заходити туди не можна.

КРОК 8

Пряма мова вчителя:

Зазвичай, території, де розташовані міни чи вибухонебезпечні предмети, позначають спеціальними знаками трикутної або квадратної форми «НЕБЕЗПЕЧНО МІНИ!» або «УВАГА МІНИ!». Зображення розміщуються на червоному фоні.

Окрім офіційних знаків, люди можуть робити ще й саморобні знаки, щоб попередити інших про небезпеку:

- ставити поруч із замінованою ділянкою напис «Міни» чи «Стоп»;
- кріпити біло-червону стрічку;
- ставити перехрещені палиці або палиці зі стрічками.

Якщо ви побачите будь-які з цих знаків, значить, місцевість замінована та наближатися до неї заборонено. Побачили такий знак, ані кроку вперед, повертайтеся назад тією самою дорогою, якою прийшли. Але, якщо застережного знака немає, це ще не означає, що місцевість безпечна. Можливо, її ще не встигли обстежити, тому ваша уважність на потенційно небезпечних ділянках дуже й дуже важлива.

час
проведення

до
3 хвилин

можливі
ресурси

- 38-42 слайди презентації

КРОК 9

Включайте цей крок в урок, якщо є технічна можливість вивести на екран або роздрукувати запитання/зображення.

■ Пряма мова вчителя:

Давайте-но подивимось ще ось такий мультфільм
«Суперкоманда проти мін».

Дивимось лише фрагмент (з початку і до 00:47).
Після нього ставимо мультфільм на паузу та запитуємо учнів

Що слід зробити хлопцям, які зайшли на склад із боєприпасами?

Варіант 1 – Покинути будівлю якомога швидше

Варіант 2 – Повідомити дорослих та вчителя про побачене

Варіант 3 – Подзвонити 101

Даємо учням обрати свій варіант. Після цього додивляємося мультфільм з 00:48 і до кінця, щоб показати, як самі діти вийшли з ситуації.

Коротко підсумовуємо.

■ Методична заувага для вчителя

Усі три запропоновані варіанти є правильними: покинуті вибухонебезпечні предмети навіть у нерухомому стані можуть вибухнути. Зверніть увагу учнів, що лише фахівці з розмінування можуть наблизитися до таких предметів та знешкодувати їх у спеціальній екіпіровці з обладнанням.

час
проведення

до
3 хвилин

можливі
ресурси

- мультфільм
- 43-44 слайди презентації
- завдання №4 в робочому аркуші

КРОК 10

Пряма мова вчителя:

Ось і підходить до завершення наш урок. Давайте пригадаємо, які основні правила безпеки ми сьогодні вивчили?

Якщо в Кроці 1 ви просили учнів написати на стікерах запитання, відповіді на які вони хотіли б дізнатися під час уроку, і приклеїти їх на дошку, то саме зараз час повернутися до них. Попросіть учнів зняти стікери з тими питаннями, відповіді на які вони вже отримали. На запитання, що залишилися, можна спробувати дати відповідь разом із класом або пошукати офіційні коментарі служби ДСНС чи переадресувати спеціалістам. Обов'язково подякуйте учням за роботу на уроці.

Пряма мова вчителя:

Ви сьогодні дуже добре і активно працювали. А тепер давайте перевіримо, чи були ви уважними вже на цьому уроці. Дайте правильні відповіді на ось ці запитання.

Методична заувага для вчителя

Крок 1 цього плану-уроку можна вважати вхідним тестуванням. Крок 10 є вихідним тестуванням. Важливо виміряти, наскільки зросла обізнаність учнів у темі мінної безпеки після завершення уроку.

Для вихідного тестування можна використовувати готові роздруковки з завданнями, звичайні листки, на яких учні просто фіксуватимуть відповіді, а також онлайн-застосунки.

час
проведення

до
10 хвилин

можливі
ресурси

- 45-55 слайди презентації
- «тест» у робочому аркуші

Матеріал для тестування

- 46-55 слайди презентації
- текстова версія нижче

1 Ти гуляєш на вулиці і раптом бачиш дивний предмет? Який номер треба набрати, щоб повідомити про небезпеку?

- 104
- 101
- 103

Відповідь: 101

Коментар:

За номером 101 викликаємо рятувальників, які приймуть виклик та приїдуть, щоб знешкодити міну або інший вибухонебезпечний предмет.

2 Проклади безпечний маршрут

Маршрут 1

Маршрут 2

Маршрут 3

Відповідь: маршрут 2

Коментар:

У покинутих чи зруйнованих будівлях, у місцях, де велися бойові дії, можуть ховатися міни або інші вибухонебезпечні предмети.

Тому маршрут 1, що проходить через місця з залишками боєприпасів від бойових дій, та маршрут 3, що проходить через невідому будівлю, є небезпечними.

КРОК 10

3 Вкажіть картинку, яка показує найбезпечніший шлях.

1

2

3

4

Відповідь: картинка 2

Коментар:

Так асфальтована дорога є безпечнішою, але пам'ятайте, що ступати чи заїжджати на узбіччя вкрай небезпечно, адже там також може ховатись міна.

4 Що з нижченаведеного можна робити зі знайденими боєприпасами? (Можливі кілька варіантів відповіді)

1. Підняти та перенести із одного місця в інше.
2. Не підходити.
3. Поволі ногою відсунути в сторону.
4. Не чіпати.
5. Жбурнути в них камінь чи палицю, аби перевірити, чи вони ще активні.
6. Подзвонити 101.

Відповідь: 2, 4 та 6

Коментар:

Боєприпаси, що не вибухнули, є дуже небезпечними, їх може активувати найменше коливання, а деякі з них можуть спрацювати спонтанно без жодного зовнішнього впливу. Тому вкрай важливо триматися подалі та одразу телефонувати 101, якщо побачили міну чи боєприпас.

час
проведення

до
10 хвилин

можливі
ресурси

- 45-55 слайди презентації
- «тест» у робочому аркуші

- 5 Існують типи мін, що спрацьовують лише тоді, коли прибираєш з них ногу. Тому можна покласти важкий предмет на міну перед тим, як прибрати ногу, щоби вона не вибухнула.

Так/Ні

Відповідь: Ні

Коментар:

Це можливо лише у кіно. Якщо жива істота вже наступила на міну, то механізм спрацьовує в той же момент, і немає часу на підміну ваги.

- 6 Якщо обрізати розтяжку, це знешкодить міну.

Так/Ні

Відповідь: Ні

Коментар:

Більшість розтяжок спрацьовують при натяжінні або послабленні дроту, тож замість знешкодження станеться саме вибух. Тому немає жодного способу знешкодити її, якщо це не зробить професійний фахівець із розмінування.

КРОК 10

- 7 Міна чи боєприпас, що знаходяться всередині або на поверхні ґрунту вже довгий час, вже не становлять небезпеки, адже з часом їх дія деактивується, вони іржавіють і вже не можуть завдати шкоди.

Так/Ні

Відповідь: Ні

Коментар:

Вибухонебезпечні предмети залишаються небезпечними протягом десятиліть, незалежно від умов, в яких вони зберігалися, а також всередині чи на поверхні ґрунту.

- 8 Які з цих знаків попереджають про вибухонебезпечні предмети поблизу? (Можна обрати кілька варіантів)

1

2

3

4

5

6

Правильні відповіді позначені зеленим кольором.

Коментар:

Знаки червоного кольору трикутної чи квадратної форми з написом «Обережно, міни» або «УВАГА МІНИ» та подібні попереджають про небезпеку. Це офіційні знаки. Зверніть увагу учнів на те, що зараз немає можливості всюди поставити такі знаки, тому тимчасово можуть використовуватися такі знаки, як на зображеннях 2, 3, 6.

Біло-червона стрічка, натягнута між деревами, на палиці абощо попереджає нас про небезпеку (зображення 2 і 6). Зображення 3 — це саморобний знак. Поясніть, що в цьому випадку йдеться про зарослі поля на територіях, де відбувались активні бойові дії. Тому така палка й справді може сигналізувати про небезпеку.

час
проведення

до
10 хвилин

можливі
ресурси

- 45-55 слайди презентації
- «тест» у робочому аркуші

КРОК 11

Методична заувага для вчителя

Обов'язково закликайте дітей до поширення інформації про мінну безпеку серед рідних та друзів. Хороший варіант для дітей з 13 років — передати челендж у соцмережах (саме з 13 років офіційно дозволяється реєструватися в соцмережах)

Пряма мова вчителя:

Вітаю! Чудова робота. Усі завдання виконано! Дякую за вашу активну роботу і за те, що тепер ви знаєте, як уберегти себе і своїх рідних. Обов'язково розкажіть своїм молодшим братам чи сестрам правила, про які ви дізналися на сьогоднішньому уроці.

*Правило №1. **Будь уважний!***

*Правило №2. **Не підходь!***

*Правило №3. **Не чіпай!***

*Правило №4. **Дзвони 101***

Ставтеся до будь-якого незнайомого або підозрілого предмету як до небезпечного.

Тримайтеся подалі від зруйнованої та покинутої військової техніки, наприклад, танку. Обходьте незнайомі місця. Не ходіть по територіях, на яких велися бойові дії, особливо в лісах, лісосмугах, водоймах, по мостах.

І пам'ятайте: лише фахівці з розмінування можуть знешкоджувати міни та інші вибухонебезпечні предмети. Дбайте про свою безпеку та безпеку рідних! Удачі!

Додаткові ресурси для проведення уроку учням 5-11 класів

Для проведення інтерактивного уроку в форматі навчання через розвагу рекомендуємо звернутися до інформаційних матеріалів від ЮНІСЕФ, створених для учнів 5-11 класів.

Усі матеріали, наведені нижче, зберігаються в онлайн-форматі на сайті Спільнотека (spilnoteka.org).

Підбірка інформаційних матеріалів «Суперкоманда проти мін»

Офіційний сайт – inforce.team

На офіційному сайті «Суперкоманди» можна знайти інформацію про міни, локації, де вони ховаються, дізнатися історію героїв, прочитати комікс у пдф-форматі. Такі матеріали можна використовувати як з метою додатковою інформації, так і використати для створення власного квесту з учнями в форматі наживо чи онлайн.

Приклад завдання №1: «Відшукайте інформацію про леді Антипанік.

Які супергеройські здібності вона має? Яке її основне правило?

Чому ви б могли в неї навчитися?».

Приклад завдання №2: «Віднайдіть протипіхотну осколкову міну натяжної дії. Який її механізм дії та габарити порівняно з кульковою ручкою?».

Брошура із завданнями та Комікс

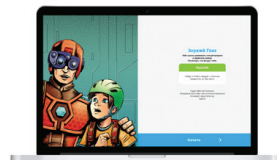
Можете дати учням на самостійне опрацювання.

Онлайн-гра – game.inforce.team

Рекомендований вік 9-14 років.

Цікаві завдання та відповіді до них, учень отримує посвідчення про успішне проходження квесту. Добре підходить як для самостійної роботи учня, так і для спільної з батьками/родичами/друзями.

Підбірка мультфільмів для дітей про мінну безпеку «Суперкоманда проти мін» у 3 серіях

Подивіться мультфільм, визначте головних дійових осіб. Обговоріть поведінкові стратегії кожного з героїв. Вкажіть, правильно чи не правильно вони вчиняли, як слід поводитися в місцях, де тривали активні бойові дії. За бажанням також можна розіграти ситуації в ролях, намалювати плакати, які б закликали інших дотримуватися правил мінної безпеки.

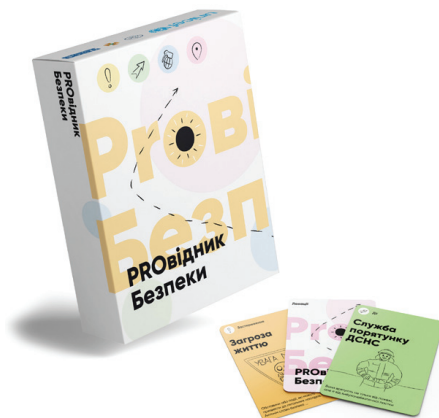

Настільна гра «Провідник безпеки» на запам'ятовування правил мінної безпеки

Рекомендований вік 10-16 років.

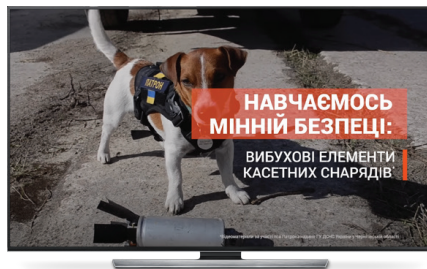
Гра на швидке відгадування слів із мінної небезпеки, що зображені на картках. На картках даються словесні підказки та зображення, що допоможуть іншій людині відгадати це слово. 4 колоди карток на теми локацій, маркування, вигляд ВВП, правила поведінки.

Чудово підходить для запам'ятовування інформації, пошуку додаткової інформації. Якщо ви не маєте комплекту для живого формату, гру також можна легко вкласти в онлайн-формат і використати на етапі квесту.

Серія «Навчаємось мінній безпеці!» — 10 відео про типи ВВП та правила поводження за участі Патрона та піротехніка ДСНС

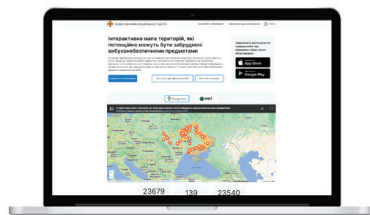
Уважно перегляньте відео, обговоріть почуте та побачене. Короткі відеоролики можна використати для показу на уроці на деталізацію/поглиблення якоїсь конкретної тематики. Також до них може бути зашифроване якесь із завдань квесту.

Офіційний сайт Державної Служби з Надзвичайних Ситуацій. Сервіс протимінної діяльності ДСНС

На офіційному сайті ДСНС та в мобільному додатку MineFree можна знайти інформацію про найбільш розповсюджені вибухонебезпечні предмети з детальними характеристиками та прописаними алгоритмами; вивчити інтерактивну мапу територій, які потенційно можуть бути забруднені вибухонебезпечними предметами; повідомити про мінування. Окремі вкладки сайту рекомендуємо використовувати для поглиблення інформації як пошукове завдання у квесті.

РОЗДІЛ 4

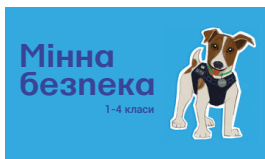
ІНТЕГРАЦІЯ ТЕМИ МІННОЇ БЕЗПЕКИ З ІНШИМИ ПРЕДМЕТАМИ

Викладання мінної безпеки також можна інтегрувати зі змістом низки уроків.

- Під час уроків з **мови** можна використовувати матеріали з мінної безпеки, наприклад, брошури, загадки, плакати або будь-які тексти про протимінну діяльність.
- Під час **творчих письмових вправ** можна попросити дітей написати оповідання, вірші, нариси, комікси про міни та їхні наслідки для даної місцевості чи для країни в цілому, правила безпеки.
- Під час уроків **географії** з дітьми можна вивчати види місцевості, яка може бути замінована, та демографічні дані про людей, які постраждали. Діти можуть намалювати карту своєї місцевості із замінованими ділянками та застережні знаки. Це дасть основу для повторення правил поведінки в небезпечних місцях.
- У задачах на **уроках математики** можна використати дані протимінних програм. Наприклад: скільки днів потрібно для розмінування ділянки площею 100 квадратних метрів, якщо сапер може розмінувати 5 квадратних метрів на день? Також можна зробити розрахунки з оцінки обсягу замінованої площі в країні.
- На уроках **образотворчого мистецтва, художньої культури** діти можуть зобразити місцевість, яка може бути замінована, або намалювати комікс-продовження якоїсь з історій.
- На уроках **театрального мистецтва** діти можуть розіграти ситуацію, коли вони знайшли міну, розіграти діалог якогось із героїв тих брошур, які згадувалися на сторінках цього посібника в підрозділах «Додаткові матеріали».
- У **спеціальні дні відкритих дверей** варто організувати разом з учнями виставки та презентації з мінної проблеми для батьків і відвідувачів.
- Як окрема тема на уроках **«Я досліджую світ», «Здоров'я, безпека і добробут», «Захист Вітчизни» та «Громадянська освіта».**

ДОДАТОК 1

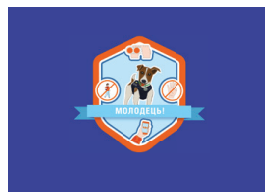
Презентація вчителя для уроку в 1-4 класах

1

2

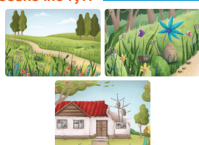

3

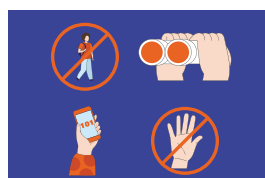

4

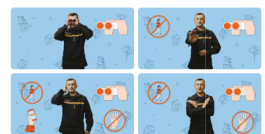
Чи безпечно тут?

5

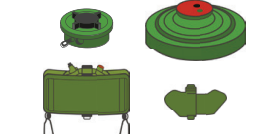
6

7

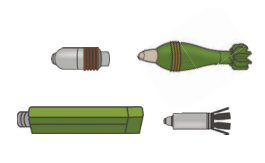
8

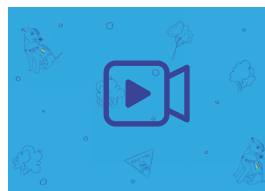
9

10

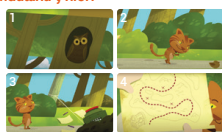

11

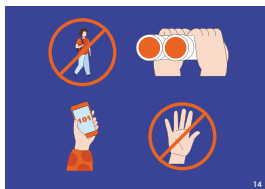

12

Що хлопчик і котик Шкога
знайшли у лісі?

13

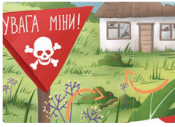
14

Інші місця, де ховаються міни

15

Інші місця, де ховаються міни

16

Інші місця, де ховаються міни

17

Інші місця, де ховаються міни

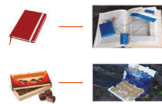
18

Який предмет, на вашу думку, є найбезпечнішим?

19

«Знайомі» небезпечні предмети у «знайомих» місцях

20

«Знайомі» небезпечні предмети у «знайомих» місцях

21

Чи є місця під номерами 1, 2, 3, 4, 5, 6 безпечними?

22

Вкажіть найбезпечніший маршрут

23

24

Ось безпечний шлях

25

Як маркують небезпечні території?

Який з цих знаків НЕ попереджає про міни?

27

Завдання

1. Ти гуляєш на вулиці і раптом бачиш дивний предмет. Який номер треба набрати, щоб повідомити про небезпеку?

104 | 101 | 103
1 | 2 | 3

29

2. Подивися на картинку. Обери, де можуть ховатися підрzutні міни?

30

3. Які з цих знаків попереджають про ніни?

31

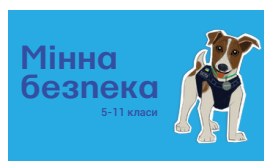
4. Аби вберегти себе від нін та небезпечних предметів, потрібно:

- Вити руки
- Не підходити
- Не чіпати
- Повістити дорослого та зателефонувати 101, якщо побачив міну чи бомбу

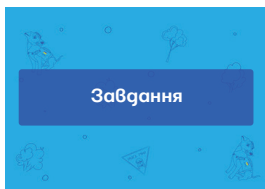
Так чи ні?

32

Презентація вчителя для уроку в 5-11 класах

1

2

1. В яких місцях можна зустріти вибухонебезпечні предмети?

(можна обрати кілька варіантів)

- A. На узбіччі доріг
- B. На полі та городі, що вирости травою
- B. У зруйнованих будівлях
- Г. Поруч із блок-постами
- Д. У лісових
- Е. Біля покинутих машин

3

2. Якими з цих знаків попереджають про вибухонебезпечні предмети поблизу?

(можна обрати кілька варіантів)

4

3. Якщо людина раптом побачила поруч небезпечний предмет, наприклад, гранату, що можна робити в такій ситуації?

(можна обрати кілька варіантів)

- A. Підійти поближе та перевірити, що предмет безпечний.
- B. Не рухатись, аби граната не стріляла.
- B. Обережно повернутись дорогою, якою прийшли.
- Г. Зібратись з родом та повідомити дорослим на детонацію.
- Д. Подзвонити рятувальникам чи батькам.

5

4. У разі виявлення небезпечного підозрілого предмету, за яким номером слід зателефонувати за допомогою?

(можна обрати кілька варіантів)

- 01 А
- 03 Б
- 104 В
- 101 Г
- 04 Д

6

5. Якщо ваш родич приніс додому вибухонебезпечний предмет, ваші дії

(можна обрати кілька варіантів)

- 1. Попередити дорослого про небезпеку.
- 2. Подзвонити рятувальникам.
- 3. Швидко вийти з квартири.
- 4. Не бігти на сполох, доки не дізнаємось, чи вибухонебезпечний предмет – це в робочому стані.

7

6. Хто має право наближатися до вибухонебезпечного предмету та знешкодувати його?

(можна обрати кілька варіантів)

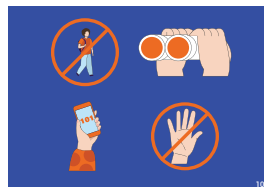
- A. Державна служба з надзвичайних ситуацій
- B. Національна поліція України
- B. Поліція кирово
- Г. Протиповітряна служба України
- Д. Механізовані організації з розминування

8

Рятувальники Державної служби з надзвичайних ситуацій

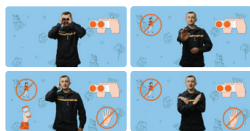

9

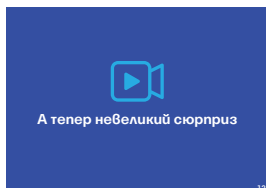

10

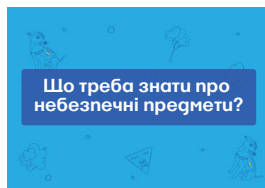

11

12

13

14

Вибухонебезпечні предмети
ЗЕЛЕНОГО кольору

15

Вибухонебезпечні предмети
СІРОГО кольору

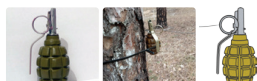
16

Вибухонебезпечні предмети
КОРИЧНЕВОГО кольору

17

Ф-1
Осколкова граната

18

Міни з розтяжками

19

МОН-50

20

Снаряди, які не вибухнули

21

Смерчі та урагани

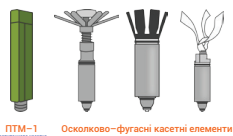

22

Смерчі та урагани

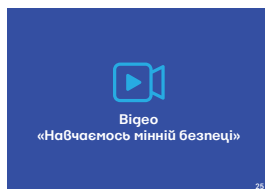

23

ПТМ-1 Осколково-фузасні касетні елементи

24

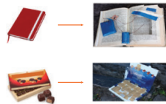
25

Який предмет, на вашу думку, є найбільш небезпечним?

26

«Знайомі» небезпечні предмети у «знайомих» місцях

27

«Знайомі» небезпечні предмети у «знайомих» місцях

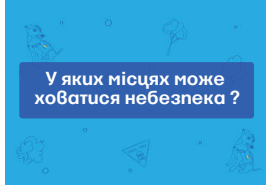

28

«Знайомі» небезпечні предмети у «знайомих» місцях

29

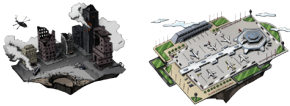

30

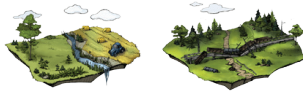
Місця, де можуть ховатися вибухонебезпечні предмети

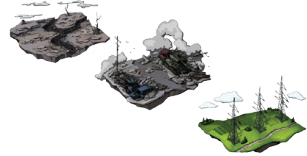
31

32

33

34

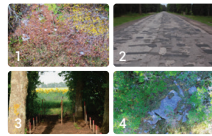

35

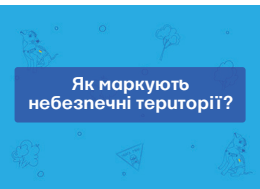

36

Вкажіть картинку, яка показує найбільш небезпечний шлях

37

38

39

Маркування небезпечних територій

40

41

Що слід зробити хлопцям, які заїшли на оклад з боеприпасами?

1. Покинути будівлю якомога швидше
2. Підказати дорослим та звернутися про допомогу
3. Підказати 101

44

1. Ти гуляєш на вулиці і раптом бачиш дивний предмет. Який номер треба набрати, щоб повідомили про небезпеку?

47

4. Що з нижченаведеного можна робити зі знайденими боеприпасами?

(Можливо кілька варіантів вірних)

- А. Підняти та перевести із одного місця в інше.
- Б. Не піднімати.
- В. Підняти після відкриття в сторону.
- Г. Не чіпати.
- Д. Звернутися з них камиль-че-пальці, аби перевірити, чи вони ще активні.
- Е. Підказати 101.

50

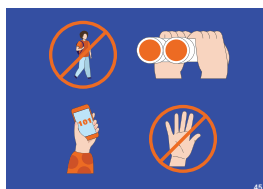
7. Міна чи боеприпас, що знаходяться всередині або на поверхні ґрунту вже довгий час, вже не становлять небезпеки, адже з часом їх дія деактивується, вони крихнуть і вже не можуть завдати шкоди.

Так чи ні?

53

42

45

2. Проклади безпечний маршрут

48

5. Існують типи мін, що спрацюють лише тоді, коли прибереш з них ногу. Тому можна покласти важкий предмет на німчу левроз тям, як прибрати ногу, щоби вона не вибухнула.

Так чи ні?

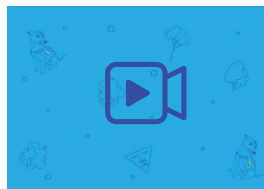
51

8. Які з цих знаків попереджають про вибухонебезпечні предмети поблизу?

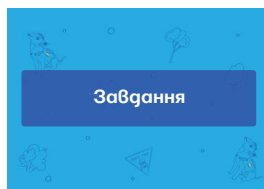
(Можливо обрати кілька варіантів)

54

43

Завдання

46

3. Вкажіть картинку, яка показує найбезпечніший шлях

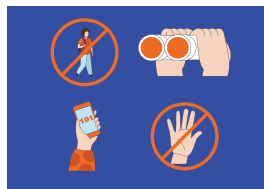

49

6. Якщо обрізати розтяжку, це знешкодить міну.

Так чи ні?

52

55

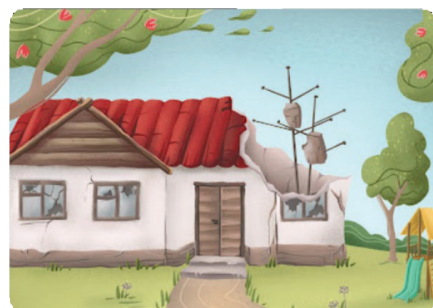
ДОДАТОК 2

УРОК 3 МІННОЇ БЕЗПЕКИ Робочий аркуш учнів 1-4 класів

ЗАВДАННЯ № 1

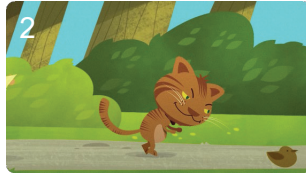
ЗАВДАННЯ № 2 Чи безпечно тут?

МІНІСТЕРСТВО
ОСВІТИ І НАУКИ
УКРАЇНИ

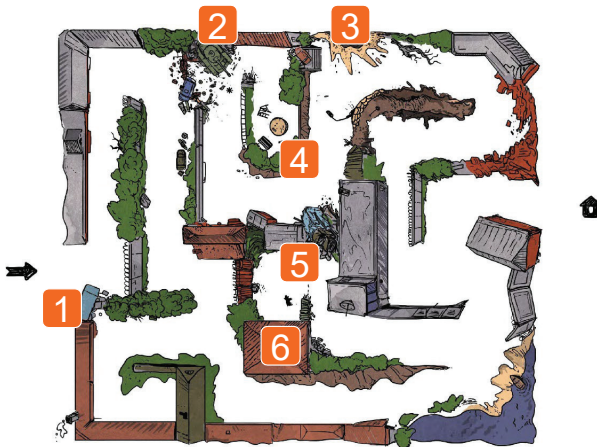
ЗАВДАННЯ № 3 Що хлопчик і котик Шкода знайшли в лісі?

ЗАВДАННЯ № 4 Який предмет, на вашу думку, є найбезпечнішим?

ЗАВДАННЯ № 5 Чи є місця під номерами 1, 2, 3, 4, 5, 6 безпечними?

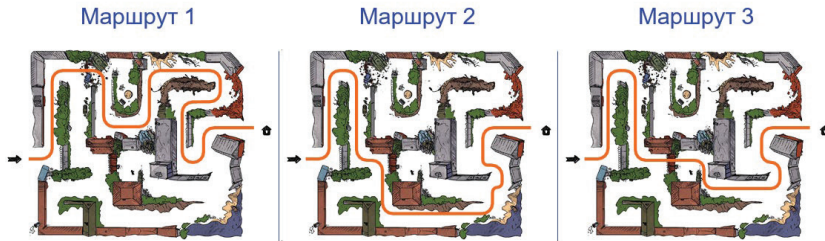

МІНІСТЕРСТВО
ОСВІТИ І НАУКИ
УКРАЇНИ

unicef

Вкажіть найбезпечніший маршрут:

ЗАВДАННЯ № 6 Який з цих знаків НЕ попереджає про міни?

1

2

3

4

ТЕСТ

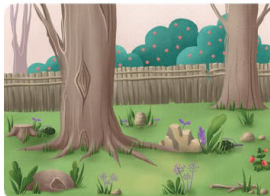
1. Ти гуляєш на вулиці і раптом бачиш дивний предмет? Який номер треба набрати, щоб повідомити про небезпеку?

- 1) 104   2) 101   3) 103

2. Подивися на картинки. Обери, де можуть ховатися підступні міни?

1. Навколо або всередині покинутого будинку

2. У траві

3. Біля або всередині пошкодженого авто

4. В усіх цих місцях

МІНІСТЕРСТВО
ОСВІТИ І НАУКИ
УКРАЇНИ

МІНІСТЕРСТВО
ВНУТРІШНЬОЇ СПРАВИ
УКРАЇНИ

МІНІСТЕРСТВО
ОХОРОНИ
ЗДОРОВ'Я
УКРАЇНИ

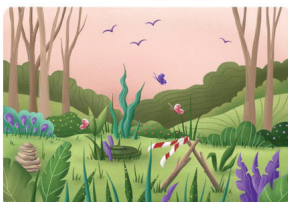
unicef

3. Які з цих знаків попереджають про міни?

1

2

3

4. Аби вберегти себе від мін та небезпечних предметів, потрібно:

- бути уважним
- не підходити
- не чіпати
- покликати дорослого та зателефонувати 101, якщо побачив міну чи боеприпас

Так / Ні ?

МІНІСТЕРСТВО
ОСВІТИ І НАУКИ
УКРАЇНИ

unicef

УРОК З МІННОЇ БЕЗПЕКИ

Робочий аркуш учнів 5-11 класів

ЗАВДАННЯ № 1

1. В яких місцях можна зустріти вибухонебезпечні предмети? Можна обрати кілька варіантів:

- А. На узбіччі доріг
- Б. На полі та городах, що заросли травою
- В. У зруйнованих будівлях
- Г. Поруч із блок-постами
- Д. У лісосмузі
- Е. Біля покинутих машин

2. Якими з цих знаків попереджують про вибухонебезпечні предмети поблизу (можна обрати кілька варіантів):

А

Б

В

Г

3. Якщо людина раптом побачила поруч небезпечний предмет, наприклад, гранату, що можна робити в такій ситуації (можна обрати кілька варіантів):

- А. Підійти поближче та перевірити, що предмет безпечний.
- Б. Не рухатися, аби граната не спрацювала.
- В. Обережно повернутися дорогою, якою прийшли.
- Г. Забрати з собою та передати дорослим на деактивацію.
- Д. Подзвонити рятувальникам чи батькам.

4. У разі виявлення небезпечного підозрілого предмету, за яким номером слід зателефонувати за допомогою?

- А. 01
- Б. 03
- В. 104
- Г. 101
- Д. 04

5. Якщо ваш родич приніс додому вибухонебезпечний предмет, ваші дії (можна обрати кілька варіантів):

- А. Попередити дорослого про небезпеку.
- Б. Подзвонити рятувальникам.
- В. Швидко тікати з подвір'я.
- Г. Не бити на сполох, доки не дізнаємося, чи вибухонебезпечний предмет — ще в робочому стані.

6. Хто має право наблизитися до вибухонебезпечного предмету та знешкоджувати його (можна обрати кілька варіантів):

- А. Державна служба з надзвичайних ситуацій
- Б. Національна поліція України
- В. Поліція охорони
- Г. Піротехнічна служба України
- Д. Міжнародні організації з розмінування

ЗАВДАННЯ № 2 Який предмет, на вашу думку, є найбезпечнішим?

ЗАВДАННЯ № 3 Вкажіть картинку, яка показує найбезпечніший шлях:

ЗАВДАННЯ № 4 Що слід зробити хлопцям, які зайшли на склад з боєприпасами?

- 1. Покинути будівлю якомога швидше
- 2. Повідомити дорослих та вчителя про побачене
- 3. Подзвонити 101

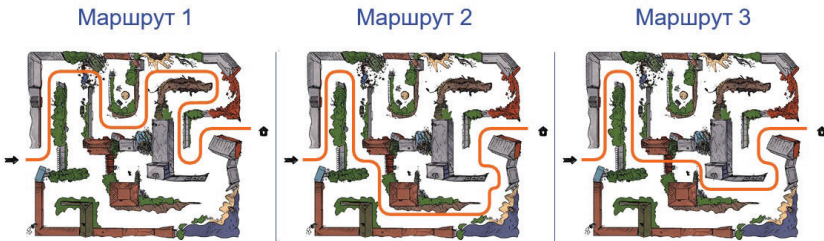

ТЕСТ

1. Ти гуляєш на вулиці і раптом бачиш дивний предмет? Який номер треба набрати, щоб повідомити про небезпеку?

- 1) 104   2) 101   3) 103

2. Обери безпечний маршрут:

3. Вкажи картинку, яка показує найбезпечніший шлях:

4. Що з нижченаведеного можна робити зі знайденими боєприпасами? (Можливі кілька варіантів відповіді):

- А. Підняти та перенести із одного місця в інше.
- Б. Не підходити.
- В. Поволі ногою відсунути в сторону.
- Г. Не чіпати.
- Д. Жбурнути в них камінь чи палицю, аби перевірити, чи вони ще активні.
- Е. Подзвонити 101.

МІНІСТЕРСТВО
ОСВІТИ І НАУКИ
УКРАЇНИ

unicef

5. Існують типи мін, що спрацьовують лише тоді, коли прибираєш з них ногу. Тому можна покласти важкий предмет на міну перед тим, як прибрати ногу, щоби вона не вибухнула.

Так чи Ні?

6. Якщо обрізати розтяжку, це знешкодить міну.

Так чи Ні?

7. Міна чи боеприпас, що знаходяться всередині або на поверхні ґрунту вже довгий час, вже не становлять небезпеки, адже з часом їх дія деактивується, вони іржавіють і вже не можуть завдати шкоди.

Так чи Ні?

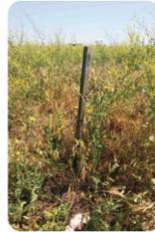
8. Які з цих знаків попереджують про вибухонебезпечні предмети поблизу? Можна обрати кілька варіантів:

1

2

3

4

5

6

МІНІСТЕРСТВО
ОСВІТИ І НАУКИ
УКРАЇНИ

ПОЛІЦІЯ

unicef

ДОДАТОК 3

Бейдж з Патроном

Ви можете вирізати цю сторінку та відкрити для роздачі учням.

